

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů

Katedra zahradní a krajinné architektury

**Proměny příměstské krajiny na příkladu vybraného celku
v lokalitě Praha východ - Říčany a okolí**

Diplomová práce

**Autor práce Bc. Marie Krupičková
Obor studia Rozvoj venkovského prostoru**

Vedoucí práce doc. Ing. arch. Jan Vaněk, CSc.

© 2020 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Proměny města i příměstské krajiny na příkladu vybraného celku v lokalitě Praha východ – Říčany a okolí" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne datum odevzdání

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala doc. Ing. arch. Janu Vaňkovi, CSc. za trpělivost, odborné rady, věcné připomínky i doporučení vhodné literatury, které mi pomohly nasměrovat celou práci správným směrem a taktéž panu Ing. Janu Boukalovi, historikovi města Říčany, se kterým jsem konzultovala architektonickou minulost města i historické snímky, které mi poskytnul ke zveřejnění v rámci diplomové práce pro přesnější představu o popisované lokalitě.

Děkuji.

Proměny příměstské krajiny na příkladu vybraného celku v lokalitě Praha východ - Říčany a okolí

Souhrn

Práce byla členěna do literární rešerše, vlastního zpracování dat plus fotodokumentace. Literární rešerše se zaměřila na stručný popis města Říčany z hlediska přírodních poměrů, geologie, pedologie a historie. Taktéž poukázala na hlavní rysy neustále probíhající suburbanizace a s tím spojeného rozšiřování zástavby do krajiny. Pro komplexnější představení změny charakteru města v čase bylo stěžejní detailní studium dochovaných spisů datujících se do doby od 13. století a stejně tak podrobné čtení z archivních map.

Vlastní zpracování mělo za cíl odpovědět na dvě hypotézy. První souvisela s urbanizací a jejími dopady zasahujícími do kvality života, okolní přírody i infrastruktury. Z tohoto hlediska došlo k lokálnímu monitoringu katastrálního území města Říčany – Radošovice, kde se potvrdil negativní vliv urbanizace v podobě nezpevněných komunikací, v některých místech chybějícího veřejného osvětlení, omezeného přístupu k vodovodu či kanalizaci, ale za zásadní lze považovat také komplikovaný přístup k základním službám díky velkým vzdálenostem z okrajových částí Radošovic do centra města Říčany. Nejbližší zdravotnické zařízení či supermarket jsou vzdáleny 3 km pěší chůze. Z vizuálního hlediska naleznete v radošovickém předměstí neuchopitelný „chaos“ jednotlivých architektonických stylů novostaveb mísících se s dřívější chatařskou zástavbou. I díky tomu samotná práce poukazuje na důležitost uchopení vztahu mezi domem a veřejným prostorem, který je součástí prostoru k bydlení a v rámci okrajových částí města není vždy tvořen jako „pobyťový“, ale bývá využíván čistě k dopravě.

Druhá hypotéza se zaměřila na prostupnost sídla do krajiny v podobě polních cest, alejí či remízků, které mají vliv na biodiverzitu, zabraňují vodní i větrné erozi a nabízejí možnost rekreatovat se i mimo místo bydliště. Obydlenost nejen sídla, ale i krajiny se jejich častějším výskytem přirozeně zvyšuje a město Říčany dělá v tomto směru maximum. Každoročně dochází k průběžné revitalizaci alejí i na místech kopírujících jejich historický výskyt.

V závěru práce jsou uvedena doporučení pro utváření nových okrajových „kolonií“ čerpajících inspiraci od českých i zahraničních architektů a přibližující se ke komfortnímu bydlení současnosti s možností mezilidské blízkosti, socializace s minimalizovanými zásahy do krajiny.

Fotodokumentace doplnila diplomovou práci o vizuální stránku mapované lokality města Říčany, převážně pak k. ú. Říčany - Radošovice z hlediska obrazové dokumentace architektonických počinů poslední doby. Fotografie zaznamenávaly i přírodní poměry, např. skladbu říčanského lesa, koryto řeky Rokytky či výše zmiňovaných alejí.

Klíčová slova: Říčany, historický vývoj, suburbanizace, limity ÚP, aleje

Changes of a suburban region/landscape based on the chosen unit in the area of Prague east – Říčany and its environs

Summary

The thesis has been divided into the literary research, own writer's elaboration of the data and a photo documentation. The literary research is focused on the brief description of the town Říčany from the point of view on natural relations, geology, pedology and history. It also speaks about the main characters of continuing suburbanizing and relating town spreading into the landscape. The key to present the town character change more comprehensively in time was studying of documents which are dated to the time of 13th century as well as detailed reading of archive maps.

The own elaboration has intended to answer two hypotheses. The first one was connected to the suburbanization and its impact on the quality of life, countryside and infrastructure. From this point of view, the local monitoring of the cadastral area of the town Říčany - Radošovice was done. The negative impact of urbanization was confirmed there (for example: unpaved roads, somewhere missing public lights, limited access to water supply or sewerage, moreover the essential issue may be thought: difficult access to the basic services thanks to long distance from the surroundings of Radošovice to the town centre of Říčany). The closest medical services or supermarket are 3 kilometres away by foot. Visually you can see incomprehensible "chaos" of architectural styles of new houses among the original cottages in the surroundings of Radošovice. Thanks to it, the thesis refers to the importance of a relationship between houses and public area which is a part of the living area and within the surroundings of Radošovice it is not always made as "living" one but it is being used only for travelling.

The second hypothesis is focused on penetrability of residence into the landscape as dirt roads, alleys, groves which impact the biodiversity, prevent water and windy erosion and offer the possibility how to relax at the different place than at home. Its habitation not only residence but even in the landscape by its more frequent occurrence naturally increases and the town Říčany does maximum in this. Every year there is revitalization of alleys even in places copying the historical occurrence.

In the conclusion of the thesis there are suggestions for creating new surroundings "colonies" inspired by Czech and abroad architects and getting closer to modern comfortable living with the possibility of interpersonal proximity, socialization with the minimum of influence on the landscape.

The photo documentation has added the mapped locations of the town Říčany, mainly the cadastral area of the town Říčany – Radošovice from the point of view of the documentation of recent architecture. Photos recorded even natural conditions, for example the composition of Říčany forest, a water trough of the river Rokytka or already mentioned alleys.

Key words: Říčany, historical development, suburbanization, territorial plan's limits, alleys

Obsah

1 Úvod	9
2 Vědecká hypotéza a cíle práce	11
3 Literární rešerše.....	12
3.1 Město Říčany	12
3.1.1 Přírodní poměry Říčanska	12
3.1.2 Geologická charakteristika Říčan	13
3.1.3 Výskyt radonu - město Říčany.....	14
3.2 Historie a současnost města Říčany	15
3.2.1 Proměna hranic města v čase	15
3.2.2 Druhá světová válka ve vzpomínkách říčanských obyvatel	20
3.2.3 Nejzajímavější stavby města Říčan.....	20
3.2.4 Stavitelé města na přelomu 19. a 20. století	23
3.2.5 Současní architekti působící v Říčanech.....	25
3.2.6 Působení Františka Josefa Thomayera	28
3.3 Vývoj počtu obyvatel.....	30
3.4 Rozbor katastrálního území Říčany – Radošovice.....	32
3.4.1 Základní informace o obci Radošovice	32
3.4.2 Historie obce Radošovice	32
3.4.3 Vznik a rozvoj Říčanské rekreační oblasti do roku 1945.....	35
3.4.4 Letní byty.....	38
3.4.5 Fenomén chataření	39
3.5 Suburbanie	41
3.5.1 Před-určenost místa.....	43
3.6 Problémy v suburbánní části města Říčany – k. ú. Radošovice.....	43
3.6.1 Cesta jako pojem.....	43
3.6.2 Dopravní komunikace – Říčany - k. ú. Radošovice.....	44
3.6.3 Pitná voda	46
3.6.4 Splašky	46
3.6.5 Budoucí investorské projekty	46
3.7 Existenciální rozměr krajiny a města	49
3.7.1 Aleje	50
3.7.2 Aleje v Říčanech.....	51
3.7.3 Návrat remízů	53
3.7.4 Památné stromy.....	54
4 Metodika	55
4.1 Sledované území	55
4.2 Vývoj Urbanizace	55

4.3	Vývoj životních podmínek	55-56
4.4	Zpracování dat	56
5	Výsledky	57
6	Diskuse	62
7	Závěr	64
8	Literatura	66
9	Samostatné přílohy	1-18

1 Úvod

Vznik předměstí není novinkou 20. století. Už dříve se zejména na přístupových cestách kolem měst roztroušeně stavěly méně významné užitkové stavby, kde se nejen pracovalo, ale i bydlelo. Předměstí sloužila jako hospodářské předpolí pro hustě osídlená města uvnitř hradeb, kde byl každý centimetr plochy vzácností (Hnilička 2005).

Ve městě Říčany došlo v letech 2000 – 2019 k velmi rychlému nárůstu obyvatel, při kterém se populace zvýšila o 5 028 osob. V porovnání s koncem 20. století se jedná o 46 % přírůstek. Právě tento skokový nárůst se projevil v rozsáhlé stavební činnosti převážně v okrajových částech města. Oblíbeným pojmem pro tyto oblasti současných měst, které jsou zaplavovány novou výstavbou, je tzv. sídelní kaše. V angličtině se pro tento fenomén používá výraz urban sprawl zachycující soudobé roztahování měst do okolní krajiny a tím jeho postupné řidnutí.

Říčany dlouhou dobu splňovaly pravou definici města jako takového. „Bylo zjištěno, že tradiční hustě osídlené město přináší řadu výhod, které předměstské oblasti postrádají. Jednou z nich je prostorová blízkost aktivit všedního dne“ (Hnilička 2005). Gehl (2000) vymezil akční radius pro chodce 400 až 500 metry na jednu cestu. V průběhu minulého století docházelo ve městě Říčany k postupnému rozptylu lidí i událostí. Domovy, veřejné služby či obchodní funkce jsou dnes často rozmístěny odděleně a ve velkých vzdálenostech, s čímž se potýká převážně starší část populace. Za poslední dvě desetiletí se díky skokovému nárůstu populace změnila blízkost v nesoběstačnou vzdálenost, kterou je nutné překonat pomocí automobilu či městské dopravy v podobě veřejných autobusů. Halík (1996) mezi potřeby člověka definoval nejen mobilitu a pocit otevřenosti, ale i zakotvení v určitém místě, pocit interiority. Při řešení kvality života v rámci bydlení je vždy potřeba posuzovat nejen dům samostatně, ale také jeho vztah k širšímu okolí. Některá veřejná prostranství působí neúspěšně a míra zeleně v rámci soukromých pozemků je v některých případech i přes jasná regulativa nedodržována samotnými majiteli.

Téma diplomové práce Proměny města i příměstské krajiny na příkladu vybraného celku v lokalitě Praha východ - Říčany a okolí jsem si vybrala na základě mého celoživotního vztahu ke zdejší chatařské oblasti na rozhraní katastrálního území Říčany - Radošovice a Říčany - Strašín. Právě tato lokalita se v posledních letech živelně proměňuje v moderní a často spletitý chaos architektonických stylů. Z původních chat vystavěných ve druhé polovině 20. století zde zbyly pouhé střípky, které dokládají sílu tohoto českým národem milovaného fenoménu minulosti.

Důležitost jsem také přikládala uchopení prostupnosti sídla do krajiny v podobě nově revitalizovaných alejí, remízků, lesních cest s posezením či naučné stezky Říčansko. Ta pěší seznámí s místní historií, kulturou a přírodou na svých 18 zastaveních v délce 8,9 km. Část z této cesty dříve kopírovala dnes již zrušená naučná stezka podél povodí řeky Rokytky. Město Říčany protíná několik cyklostezek, z nichž nejznámější je s názvem Do Prahy na kole. Běžné turistické trasy pak vedou spíše východním směrem přes Janovický les na Mukařov, Babický les do Babic či jihovýchodním směrem přes Říčanský les na Světice a Tehov. Říčanský les nabízí netradiční volnočasové aktivity jako bosonohé stezky, venkovní posilovnu nebo muzeum Říčanská hájovna s venkovní expozicí nesoucí název: „Les jako zdroj tradice“. Pro odvážnější sportovce se na začátku Říčanského lesa vedle Olivovny nachází pumtrack, uzavřený a uměle

vytvořený okruh pro jízdu na kole, který se projíždí bez šlapání. Možná venkovní aktivita obyvatel města je dle mého poznání plně saturována.

Na základě vlastního výzkumu není v k. ú. Říčany – Radošovice dostatečné množství pěších zón či chodníků podél silnic. Z celkového počtu 71 ulic jich má přilehlý chodník pouze 39,44 %. Gehl (2000) zviditelnil důležitost zlepšování kvality života pro denní a sociální aktivity ve městech a upozornil na ni v kontextu vyšší spokojenosti obyvatel v místech, kde byly zřízeny ulice pro pěší nebo pěší zóny. Ve velkém počtu příkladů vedlo zlepšení fyzických podmínek ke zdvojnásobení počtu chodců, k prodloužení průměrné doby strávené venku a ke značně širšímu spektru venkovních aktivit.

Stejně tak práce poukazuje na úroveň dopravních komunikací. Zpevněných silnic je 73,24 % a přístupových cest s osvětlením 76,06 %. Katastrální území Říčany – Radošovice má ve své oblasti také ulice uzavřené bránou např. ulice Horova. Neupravené komunikace vedou nejčastěji dřívějšími chatařskými oblastmi. Za zpevněné komunikace je pak v průzkumu považována každá cesta s asfaltovým povrchem, ačkoli se jejich úroveň markantně liší.

2 Vědecká hypotéza a cíle práce

Cílem práce bylo vyhodnocení trendů dlouhodobě narůstajícího množství zástavby a jejich vlivu na kvalitu života, okolní přírodu a infrastrukturu. Jednalo se o uchopení pro život důležitého vztahu mezi domem a veřejným prostorem, který je součástí prostoru k bydlení a v rámci okrajových částí města Říčany není vždy tvořen jako „pobytový“, ale je určen pouze k frekventované dopravě. Šlo o porozumění základní definici předměstí, které není svébytnou entitou v protikladu k městu, a jehož problémem se stala změna měřítek, tedy prostorové rozvolnění zástavby. Práce poukazuje na zásadní proměny v rozrůstání města Říčany, které mělo po dobu mnoha staletí ucelený sídelní charakter v podobě intravilánu a dnes se živelně rozpíná do okolní krajiny. V závěru práce jsou uvedena doporučení pro utváření nových okrajových „kolonií“ čerpajících inspiraci od českých i zahraničních architektů a přibližující se ke komfortnímu bydlení současnosti s možností mezilidské blízkosti, socializace i minimalizovanými zásahy do krajiny. Zároveň je práce zaměřena na revitalizaci původních alejí a remízků, které přispívaly svojí existencí k druhové diverzitě po dobu několika

- **Hypotéza číslo 1**

Jak ovlivňuje urbanizace ve městě Říčany kvalitu života (dokumentováno na k. ú. Říčany – Radošovice)?

V minulosti mělo město Říčany i blízká obec Radošovice (dnes součástí města) jasně definované hranice – intravilán, na přelomu 19. a 20. století začalo docházet k intenzivnímu rozšiřování hranic města v podobě živelně narůstající nové zástavby rekreačních objektů i domů k trvalému bydlení. Zásadní problematikou radošovického předměstí spojenou s urbanizací se stalo vytvoření závislosti na centrální části města Říčany. Okrajová čtvrť je nesoběstačnou a chybí jí celistvost, městskost i obchodní či zdravotnické služby.

- **Hypotéza číslo 2**

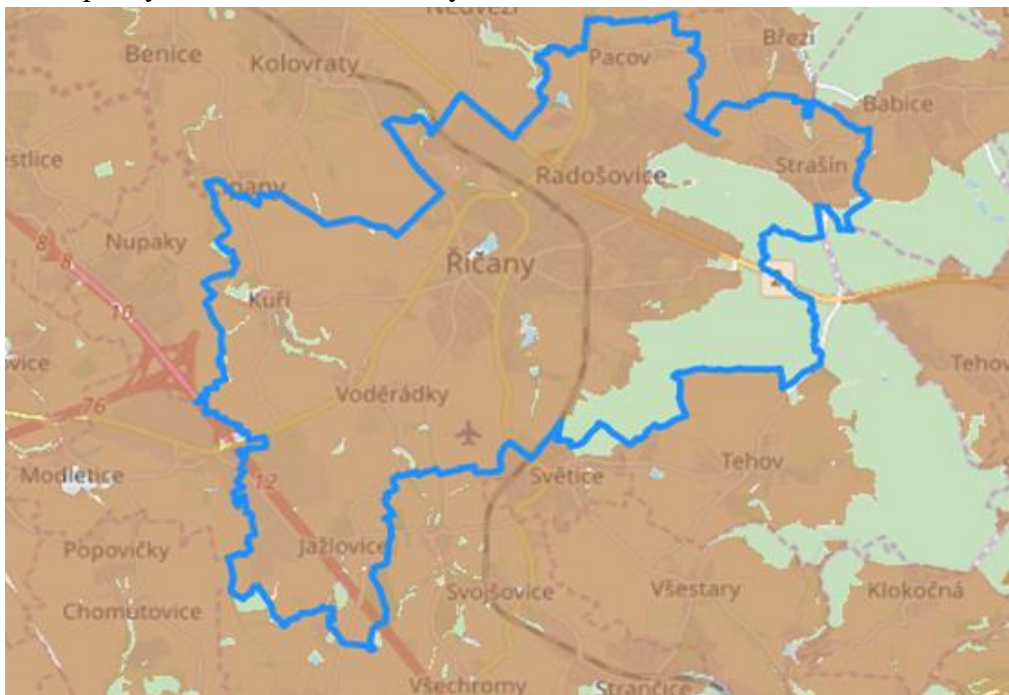
Jakým směrem se vyvíjela v průběhu posledních sto letch prostupnost sídla do krajiny? V porovnání s minulostí odpovídá výskyt alejí či remízků v současnosti původním lokalitám a svému účelu?

V případě druhé hypotézy bylo důležité poukázat na nutnost zlepšení prostupnosti cest vedoucích z města do krajiny tak, aby byla více přizpůsobena k rekreaci člověka. Ideální formou byla určena revitalizace alejí či remízků, jež napomáhají v přírodě k vyšší biodiverzitě vytvářením úkrytů či stanovišť např. pro hmyz. Aleje a remízky taktéž zabraňují vodní i větrné erozi, v blízkosti města se stávají přirozeným filtrem prachu i hluku a dodávají okamžikům odpočinku člověka hlubší rozměr. Spolu s tím nabízejí možnost rekreovat se nejen v místě bydliště, ale také mimo sídelní strukturu města. Obytnost nejen sídla, ale také krajiny se tímto krokem přirozeně navyšuje. Jedna část z hypotézy se mým bádáním potvrdila. Původní aleje, které kopírovaly dopravní tepny minulosti jsou nově vysazovány a postupně revitalizovány a z tohoto hlediska je město Říčany příjemnou lokalitou se snahou vytvořit více zelených prostranství zkvalitňujících život ve městě a směřujících obyvatele po více či méně vyznačených stezkách do okolních lesů či polí.

3 Literární rešerše

3.1 Město Říčany

Město Říčany leží 20 km JV od Prahy a skládá se ze 7 katastrálních oblastí vyznačených níže na mapě: Jažlovice, Kuří, Pacov, Radošovice, Říčany, Strašín a Voděrádky. Celková výměra města je 25,8 km². Průměrná nadmořská výška činí 341 m. n. m. Městem Říčany protéká řeka Rokytk a Říčanský potok. Rokytk a Říčany míjí a dotýká se Říčany jen v jejich místní části Radošovice, ale o to více tajemná zákoutí přináší díky svému proplétání mezi velkými žulovými balvany a vytváření nespočtu meandrů. Katastrálním územím Kuří a Voděrádky protéká Pitkovický potok. V celém dokumentovaném celku nalezneme soustavu několika menších rybníků i větších rybníků, mezi kterými můžeme jmenovat: Jureček revitalizovaný v zimě roku 2006/2007, Mlýnský rybník a Marvánek. Všechny v letních měsících slouží jako známá koupaliště. Na základě žebříčku společnosti Obce v datech byly v letech 2018 a 2019 Říčany zvoleny městem s nejlepší kvalitou života v Česku, ale i přes své prvenství mělo město velmi negativní hodnocení např. indexu finanční dostupnosti bydlení či v indexech kapacity základních či mateřských škol.

Obrázek číslo 1 – eKatalog BPEJ – katastrální území Říčany u Prahy

Zdroj: <https://bpej.vumop.cz/>

3.1.1 Přírodní poměry Říčanska

Ze dřevin, které na Říčansku objevíme má své silné zastoupení habr obecný (*Carpinus betulus*), dub zimní (*Quercus petraeae*), dub letní (*Quercus robur*), bříza bílá (*Betula pendula*), občas borovice a jedle. Od 18. století se začala prosazovat výsadba smrků. Od roku 2012 jsou lesy v majetku města Říčany prohlášeny za lesy zvláštního určení s převážně rekreační funkcí. To v praxi znamená, že těžba dřeva zde není prioritou a smrkové monokultury

se postupně převedou na smíšené lesy. Přirozeně by na Říčansku většinu lesů tvořily porosty dubohabřin, někde doubrav. V roce 2019 a 2020 bylo zjištěno markantní napadání smrkových monokultur lýkožroutem smrkovým (*Ips typographus*) a dochází k razantním zásahům v podobě kácení částí lesa v rámci ochrany zbývajících smrkových porostů.

Z keřů svída krvavá (*Cornus sanguinea*) a líska obecná (*Coryllus avelana*).

V bylinném patře je strdivka nicí (*Melica nutans*), sasanka hajní (*Anemone nemorosa*), jaterník podléška (*Hepatica nobilis*), šťavel kyselý (*Oxalis acetosella*), zvonek kopřivolistý (*Campanula trachelium*), lipnice hajní (*Poa nemoralis*), brusnice borůvka (*Vaccinium myrtillus*) a vřes obecný (*Calluna vulgaris*).

V okolí řeky Rokytka dochází k výskytu nespočtu obojživelníků, z nichž lze jmenovat ty nejznámější: skokan hnědý (*Rana temporaria*), čolek horský (*Triturus alpestris*) či ropucha obecná (*Bufo bufo*). Kromě obojživelníků najdeme v okolí i zástupce plazů. Velmi vzácná je zmije obecná (*Vipera berus*), náš jediný jedovatý druh, užovka obojková (*Natrix natrix*) žijící v blízkosti vod, slepýš křehký (*Anguis fragilis*), což je beznohý ještěr, nikoli plaz a ještěrka obecná (*Lacerta agilis*).

Starosta města Říčany, pan Ing. Kořen (2017) uvádí, že krajina Říčan byla před více než sto lety rozmanitější, stabilnější a živější. Nacházela se tu spousta nádrží, pole a políčka byly střídány pastvinami, cesty, mezemi a remízky. Byla zde větší biodiverzita. Po vzoru sovětského zemědělství v 50. letech, které upřednostňovalo nekonečné lány, byla ovšem většina těchto krajinných prvků zlikvidována. Vzhled a hlavně stav půdy přispěl k rozhodnutí přijetí projektu s názvem „Zakládání krajinných prvků v okolí Říčan“, jehož cílem bylo oživení životního prostředí a také především ochrana města před povodněmi a větrnou erozí.

Jedná se o pahorkatinu se střední nadmořskou výškou necelých 300 m, s výraznými údolímí Vltavy, částečně i Labe a jejich přítoky. Zdejší povrch je silně ovlivněn geologickým složením podkladu, kterým jsou starohorní a staroprvohorní horniny se zbytky křídových sedimentů, s ostrůvky sedimentů třetihorních, místy mocnějšími čtvrtohorními sprašemi, říčními terasovými sedimenty a svahovinami. Povrch tohoto území byl z větší části zarovnan během třetihor, a proto z něj vystupují odolnější skály a hřbety bulizníků a ordovických křemenců. Z velké části je krajina antropogenní (Kukal et al. 2005).

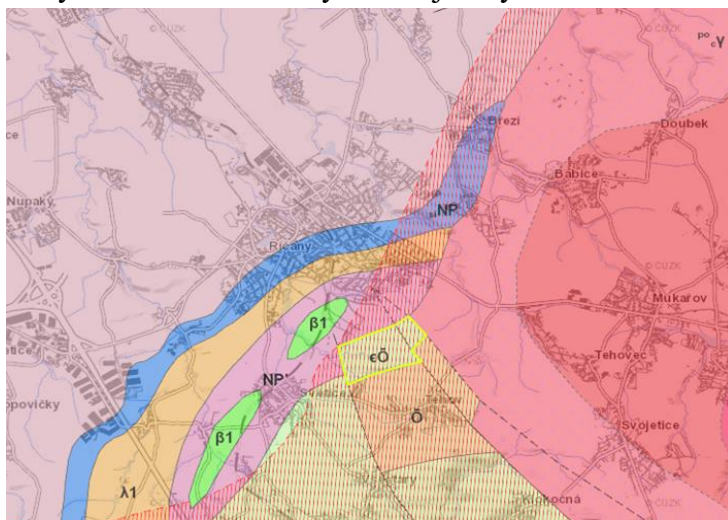
3.1.2 Geologická charakteristika Říčan

Říčany jsou součástí velké geologické jednotky označované jako Český masiv. Chlupáč (1999) tuto oblast popsal jako trosku prvohorního variského (hercynského) pohoří, které se v Evropě vytvořilo jako důsledek srážky kontinentálních desek staré pevniny Gondway na jihu a Laurusie na severu hlavně během karbonského útvaru, tj. před více než 300 miliony let. Trosky variského horstva vystupují dnes v Evropě na povrch jako izolované masivy a kry, na povrchu vzájemně oddělené pokryvem mladších uloženin, v hloubce však spolu souvisejí a jejich kontinuitu porušují jen mladší zlomy. Chlupáč (1999) dále uvedl, že Český masiv má velmi složitou vnitřní stavbu a vývoj. Vedle jednotek s ryze variskou stavbou jsou v něm zastoupeny celky průkazně zvrásněné již před prvohorami, zejména při procesech kadomského vrásnění, které se odehrálo na konci proterozoika. Variské vrásnění však tyto starší i mladší jednotky zformovalo do pevného celku, který již později vrásněn nebyl. Tento Český masiv přesahuje svým plošným rozsahem Čechy a jeho okraje zabíhají na území Polska, Německa a

Rakouska. Složitost Českému masivu se nápadně projevuje i v pražském okolí, tedy i v okolí Říčan, na jehož stavbě se podílí několik geologických jednotek s odchylným vývojem a geologickou minulostí.

Město Říčany a jejich západní okolí spadá z geologického hlediska do období proterozoikum tedy „starohor“. Podle Chlupáče et al. (2002) jsou u nás proterozoické uloženiny značně rozšířené a tvoří podstatnou část podloží mladších hornin. Ve většině případů jsou v různém stupni postiženy přeměnami (metamorfózou), takže jejich odlišení od mladších celků působí při nedostatku zkamenělin časté obtíže. Jižní část okolí Říčan zasahuje do kralupsko-zbraslavské skupiny, dále kambria až devonu a východní část od města lze zařadit do období variských granitoidů.

Říčany spadají do středočeského plutonu sedlčanského typu. Ten se rozkládá mezi Říčany, Tábořem a Klatovy na ploše asi 3 000 km² a jeho složité opakované intruze pronikaly k povrchu zřejmě podél významné diskontinuity – středočeského švu, který odděluje kru Barrandienu (bohemika) od kry moldanubika. Horniny plutonu kontaktně metamorfují své okolí – ve kře Barandienu je to lem plodových břidlic a rohovců, ve kře moldanubika převážně lem hornin s cordieritem. Chlupáč (1999) upozorňuje, že na granitoidních horninách středočeského plutonu zůstaly místy zachovány zbytky proterozoických a paleozoických souborů, které původně tvořily souvislý plášť kryjící hlubinná tělesa. Působením povariského odnosu z tohoto pláště zbyly jen hlouběji pokleslé kry. Ty dnes vytvářejí izolované „metamorfované ostrovy“, které můžeme sledovat z oblasti Říčanska a Posázaví. Nejbliže od Prahy se nachází tehovský ostrov jihovýchodně od Říčan.

Obrázek číslo 1 - geologická mapa oblasti Říčany a okolí

Zdroj: Geovědní mapy 1:500 000

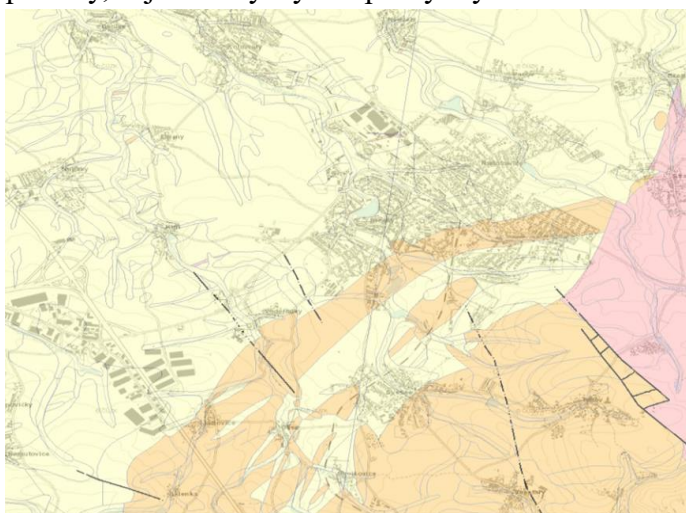
3.1.3 Výskyt radonu - město Říčany

Množství radonu (objemová aktivita radonu) se udává v jednotkách Bq/m³, což je hodnota číselně odpovídající počtu radioaktivních přeměn radonu v jednom metru kubickém vzduchu. ČR se obecně řadí k zemím s nejvyšší koncentrací radonu na světě. Obrázek č. 5 zobrazuje radonovou mapu a radonové riziko v popisované lokalitě Říčany a okolí s tím, že vyšší intenzita radonu se táhne téměř celým jedním zabydleným katastrálním územím města

Říčany – obcí Strašín a pokračuje dále na východ. Centrální část města Říčany spadá do nízké až střední úrovně hladiny výskytu Rn.

Na základě Vyhlášky č. 307/2002 Sb., o radiační ochraně, ve znění vyhlášky č. 499/2005 Sb. jsou tzv. směrné hodnoty pro obsah radonu ve stávajících a nových stavbách definovány tak, že v pobytovém prostoru stávajících budov by neměla být průměrná hodnota objemové aktivity radonu vyšší než 400 Bq/m^3 . Je-li překročena, doporučuje se provést protiradonová opatření. U nových staveb by průměrná objemová aktivita radonu neměla překročit 200 Bq/m^3 , díky čemuž mají být u novostaveb prováděna preventivní opatření.

Na základě výsledků výzkumných projektů souvisejících se stanovením radonového indexu pozemku spadají Říčany do území, kde jsou zastíženy všechny kategorie radonového indexu s rozsáhlým zastoupením vyšších kategorií radonového indexu. Bylo porovnááno celkem 37 náhodně vybraných ploch, na kterých spolehlivost radonových map odpovídala 62,2 % za předpokladu, že v případě tzv. přechodné kategorie v mapě souhlasí výsledky detailního průzkumu – nízký radonový index a střední radonový index. Rozdíl mezi výsledky detailních průzkumů a předpokládanou kategorií radonového indexu byl dán lokálními geologickými poměry, zejména výskytem pokryvných kvartérních vrstev (Česká geologická služba 2003).

Obrázek číslo 3 – radonová mapa – Říčany

Zdroj: www.radonovýprogram.cz, mapy – geo portál (růžově znázorněna vysoká intezita, oranžově střední)

3.2 Historie a současnost města Říčany

3.2.1 Proměna hranic města v čase

Nejstarší historie Řičan mohla dle Trnky (1913) sahát až do doby osidlování Čech dávnými kmeny, neboť ve své knize popisuje předpoklad, že i náš kraj obývali staří Bojové a tím spíše Makromané, snad i na místě dnešních Řičan, které svým ostrohem ze tří stran vodou obklopeným byly asi nejvýhodnějším a nejbezpečnějším pro ně bydlištěm celého dalekého okolí, zvláště prostíraly-li se lesy až daleko na západ a k nynější obci, jak můžeme s určitostí tvrdit. Tyto teze odkazuje na archeologické výzkumy hrobů vyskytujících se v okolí Řičan, např. v Březí či v Královicích u Řičan.

Podle datování Trnky (1913) byl okolo roku 1306 založen hrad a obec Říčany

Oldřichem z Říčan, zemským sudím. Roku 1344 vznikla pražská diecéze a říčanský děkanát. První popis Říčan – městečka a radnice se objevuje v roce 1565, ze kterého můžeme vycházet pro popis sídelní struktury města. Jaroslav Honc (1997) ve svém článku zmínil, že chybějící historické podklady a prameny je nutné nahradit důkladným rozbořem stavebního vývoje města a předhradí po roce 1565 a uměleckohistorickými poznatky o obou dominantách Říčan, hradu a kostela. Bohužel je velice problematické stanovit přesný rok založení hradu, neboť i první historik města vyslovil v roce 1872 názor, že hrad Říčany mohl být vystaven již roku 1241. Další domněnky k termínu stavby se datují do roku 1260.

Obrázek číslo 4 – modelová podoba říčanského hradu

Zdroj: Sbírka Muzeum Říčany – dosud nezveřejněný model

Jako podklad pro tvorbu modelu hradu posloužily zejména výsledky archeologických a stavebně – historických výzkumů Tomáše Durdíka a Vojtěcha Kašpara z let 1999 – 2000. Na výše vyobrazeném modelu lze vidět parkán neboli prostor pro rychlý přesun obránců hradu, donjon, obytnou věž, sloužící v případě nutnosti i k obraně, obytné, reprezentační a provozní křídlo, hradní studnu a hospodářský dvůr pro potřeby hradu, na kterém dle některých domněnek fungoval i pivovar (Sbírka Muzeum Říčany, z muzea není přesné datování)

Na základě studií Hradila (2007) Říčany vyrostly kdysi na okraji Černých lesů, na křižovatce dvou významných zemských cest: jižní, tzv. solné stezky vedoucí do Lince a východní stezky směřující na Moravu, do Polska a Uher. Nacházíme zde osídlení z doby neolitické, keltské, římské i hroby prvních Slovanů, v historických záznamech se Říčany objevují ve 13. století.

Středověká města nemohla v Čechách vznikat živelně, ale byla výsledkem plánovitého zakladatelského úsilí panovníka, šlechty nebo duchovních korporací, stvrzeného příslušným právním aktem. Osoba způsobilá založit město se buď přímo na této činnosti podílela, nebo dávala k založení města souhlas a podstupovala zakladatelské právo jiné osobě, tzv. lokalizátorovi. Tento specializovaný podnikatel byl dobře obeznámen s tím, jak je utvářen urbánní prostor v Německu, Itálii a v dalších zemích na vyšším stupni urbanizace (Brouček 2007).

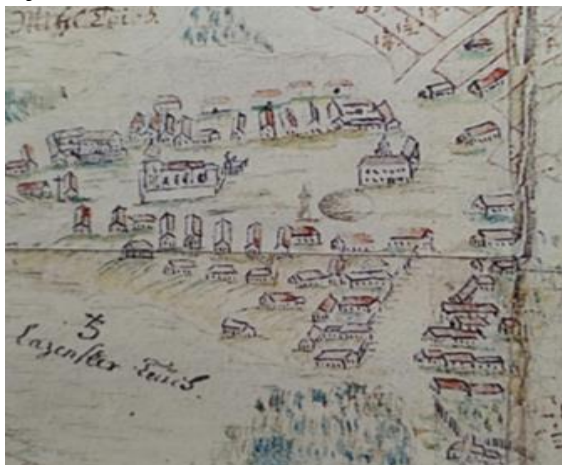
Podle Halíka (1996) byla pro středověké prostorové cítění určující představa prostoru jako ohraničeného místa. Prostor jakožto místo nebylo ničím abstraktním nebo formálním, ale v prožitcích tehdejšího člověka je ještě nerozlučně spjat s věcmi a stavbami, které jej utvářejí, i s procesy, které se v něm odehrávají. Je proto vždy významově zabarven antropomorfními či

náboženskými obsahy. Má posvátná centra i profánní periferii. Hranice, centrum a směřování k nebi jako k předobrazu všech míst jsou základní souřadnice středověkého prostoru.

K dalším zásadním milníkům říčanské historie patří dobití města vojevůdcem Žižkou roku 1420, několikanásobné vypálení Řičan v letech 1639 – 1643 Švédy a to do takové míry, že zcela zpustly a zůstaly neosídleny. V tomto druhém období obyvatelé uprchli a celé dlouhé desítky let „spálené město“ obydlovali noví majitelé, kteří ne vždy své převzaté domy vkládali k evidenci do knih v blízké Uhříněvsi k přesnějšimu monitoringu vývoje počtu obyvatel, hustoty osídlení i průběžnému pozorování stavebních změn. Na základě informací od Jaroslava Honce (1997) byl teprve roku 1702 do pozemkové evidence uveden řád a sled obyvatel a majitelů domů. Ve čtyřech etapách lze vývoj města Řičany vysledovat v letech 1702 - 1842 spolehlivě: za 140 let bylo nově postaveno 91 domů. Na mapě níže je vidět pohled na intravilán města z roku 1717, kde je patrný hrad i náměstí s centrálním kostelem spolu se všemi budovami obce té doby.

Na říčanském náměstí spatříme kostel sv. Petra a Pavla, poprvé zmiňovaný roku 1352, před ním sochy sv. Václava a sv. Jana Nepomuckého z červeného pískovce a uprostřed náměstí pak mariánský sloup z roku 1669, na kterém si přečteme nápis: „Skrze svaté panenství a neposkvrněné početí tvé, nejčistší panno, očisti srdce a tělo mé, ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého, amen“ (Hradil 2007).

Pod výše zmíněným pojmem intravilán si můžeme představit území obce či města, které je z velké části zastavěno a spadají pod něj zastavěné plochy i plochy přiléhající jako zahrady, komunikace, veřejná či soukromá zeleň, ale také vodní plochy a toky. Opakem je extravilán vyskytující se většinou po obvodu katastrální hranice. Na mapě níže je znázorněna centrální část obce v její podobě z roku 1717. Téměř nezměněný charakter půdorysu si náměstí a jádrová část obce dochovala do dnešní doby 21. století.

Obrázek číslo 5 – intravilán města Řičany, mapa k tereziánskému katastru roku 1717

Zdroj: Státní okresní archiv Praha, foto František Heřman

Na základě studií Trnky (1913) byly domy v Řičanech většinou prosté a venkovského charakteru. Rozeznávaly se grunty susedské, chalupnické a zahradnické. Stavení byla nejčastěji dřevěná, pouze stavení movitějších obyvatel byla jednopatrová a stavěná z kamene. Za nejstarší zděnou budovu větších rozměrů je dnes považován dům č. 44 pocházející z roku 1706. Je pozoruhodný svou vysokou dvojitou střechou, která byla velmi vkusně provedena a také zdoben malými okny. Z doby pozdější jsou domy uprostřed náměstí č. 64 a 63, hospoda

Růžek, č. 69, 68 a 29 aj. Domky dřevěné bývaly pokryté došky, některé pozdější také šindelem.

Obrázek číslo 6 – Široká ulice od Říčanského potoka

Zdroj: Trnka G. Říčany v minulosti a přítomnosti. Říčany. 1913

V průčelí domů bývala často dvě okna, na dvoře se nacházelo zápraží pod převislou střechou, jak tomu bylo např. u domku č. 93 v Podskalí. V tomto případě do síně vedly dveře a dřevěná branka. Ze síně se vcházelo do obou předních světnic nebo komory, druhá síň bývala tzv. černou kuchyní. Nad klenutím byl otevřený komín. Po tom klenutí se totiž volně táhl kouř z ohniště a pece, ve které se v minulosti vařovalo a do níž bylo nutné vkládat hrnce vidlicemi. Při menší potřebě se vařovala jídla na ohništi na třínožce nebo čtyřnožce. Teprve v pozdější době se v lepších statcích stavěla kamna kachlová mívající často obrovské rozměry a s možností v nich topit i z černé kuchyně (Trnka 1913).

Některé z domů měly zdi ze zdiva lepeničného (č. 93 v Podskalí), povětšinou ovšem stávaly dřevěné roubené zdi na nízké podezdívce. Tam, kde bylo průčelí domu celé zděné, bývalo zdobeno malbou, vjezd do dvoru vedle průčelí býval skoro vždy klenutý (na náměstí dosud u několika domků, např. č. 3, 35, 36 a 68), rovněž různě dekorovaný. (Trnka 1913).

Obrázek číslo 7 – jižní strana náměstí v polovici XIX. století

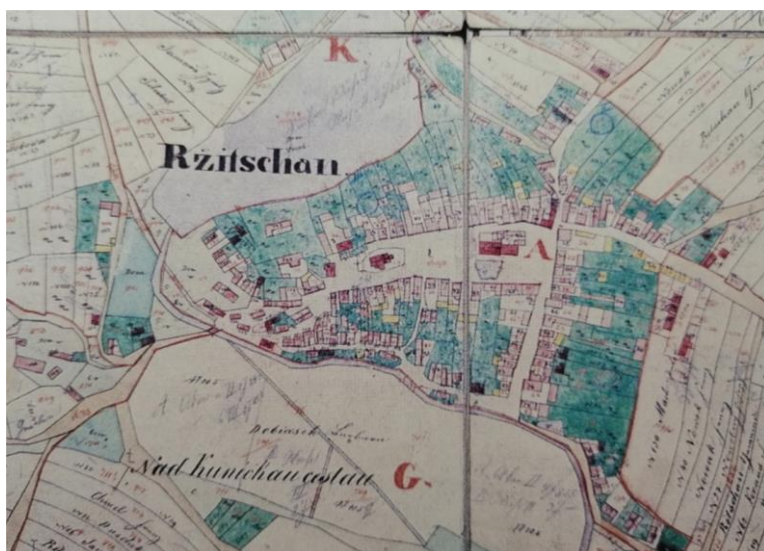
Zdroj: Trnka G. Říčany v minulosti a přítomnosti. Říčany. 1913

Další z původních částí města je čtvrť nazývaná „Na Hradě“. Na počátku osmnáctého století zde stával jen jeden dům označený číslem 75, všechny ostatní byly postaveny později. Například dům č. 76 postavil Jan Šnyps okolo roku 1770. Kolem hradu pak bylo na začátku minulého století vybudováno několik dalších domů, povětšinou z materiálu, který jim hrad či spíše jeho zřícenina poskytovala. Jednalo se o čísla 118, 119 (post. 1834), 120 (post. 1835), 115, 126, 125, nahoře 124, dům, ve kterém se kdysi též učilo, a to v letech 1842 - 1844, když

se stavěla nová školní budova, také přibyly domy č. 121, 122 a 123 a ještě později přibyla čísla 141 a 172 (Trnka 1913).

Obrázek číslo 8 – pohled na Říčany a zříceninu hradu v roce 1894
Zdroj: Trnka G. Říčany v minulosti a přítomnosti. Říčany. 1913

Obrázek číslo 9 – intravilán města Říčany z indikační skici stabilního katastru z r. 1841
Zdroj: Státní okresní archiv Praha, foto František Heřman

V lednu roku 1911 byly zavedeny na zkoušku velké žárové petrolejové lampy, které po testovacím provozu vystřídaly v hlavních místech obce lampy obyčejné. Dne 11. října zemřel po dlouhé nemoci starosta Václav Medřický a jeho nástupcem, náměstkem, byl MUDr. Jan Hrdlička, a to až do volby nového starosty 28. října, kterým byl jednohlasně zvolen Josef Kohout, vrchní oficiál c. k. státních drah v. v. (Trnka 1913).

Za tohoto starosty došlo k realizaci mnoha pronikavých změn, které moderní zřízení města té doby vyžadovalo. Byly položeny nové žulové přes dva metry široké chodníky vedoucí zejména k nádraží a dále projektovány chodníky v Olivově ulici a na náměstí. Začaly se upravovat veškeré stezky a pěšiny vedoucí do města. Žárové lampy začaly osvětlovat všechny tepny ulic, město se kanalizovalo dle jednotného plánu, došlo ke zbourání okresního domu,

který křížil hlavní ulici z náměstí k nádraží a vystavěl se nový nádherný dům podle regulační čáry neomezující v pohybu na nové důležité cestě spojující lidi krácející z náměstí na vlak. Obecní pozemky procházely konstantní přeměnou a na pozemcích u „Spravedlnosti“, na tichém místě, kam se město neplánovalo rozšiřovat se na mírném návrší zřídil nový městský hřbitov. Byla to doba, kdy se začalo poprvé vážně hovořit o telefonu, který se naplánoval na rok dopředu jako hlavní spojení s Prahou. Období, kdy se plánovala stavba vodovodu a nezapomnělo se ani na řádnou dlažbu ulic a upravení náměstí. Na svahu nad rybníkem přímo pod školní budovou byl dle vkusných návrhů F. Thomayera připraven k vysázení veřejný sad. (Trnka 1913).

3.2.2 Druhá světová válka ve vzpomínkách říčanských obyvatel

Úryvky ze vzpomínek říčanských pamětníků zveřejnila Skalošová (2015) v Říčanském kurýru: „Když se v Říčanech v závěru války bojovalo na trati, byly jsme s maminkou doma, nešla jsem do práce (Milada tehdy jako totálně nasazená pracovala v účtárně ředitelství drah v Praze). Paní s dcerkou taky byly nahoře. Akorát táta a pan učitel byli pryč. Když bylo po všem, přiběhl sem Pepa, můj budoucí muž. On se v Benešově, kde byl totálně nasazen, dozvěděl, že se němečtí vojáci připravují, jak pojedou na Prahu. Tento vlak sem skutečně přijel a tady zastavil. Železničáři postavili návěstidla a oni nemohli projet. Začala střelba – tu jsme slyšely. Bylo by to bývalo špatný, kdyby se do Prahy dostali.

Ne, nebyly jsme venku. Náboje lítaly až sem... nacházeli jsme je pak na zahradě. Bylo to divoké. Němci zůstali v dolíku, vlak byl celý uvnitř, pod strání, a stříleli na lidi, kteří proti nim přišli bojovat. Taky jich několik zastřelili. Však je tam dnes pomníček. Původně byl umístěn blíž k nám, před mostem, teď je víc vzadu. (Podle publikace „Říčany v květnu 1945: povstání, které zachránilo Prahu“ padlo 26 osob, 46 jich bylo raněno. Počítají se i říčanští obyvatelé padlí a ranění v Praze.)

„Žijeme opět ve svém, pracujeme a budujeme pro sebe a své děti! Dýcháme opět svobodný vzduch a vidíme červánky nové doby sociální spravedlnosti, která nadchází všemu lidstvu. Jsme šťastni, že jsme se dočkali těchto dnů a že jsme mohli být účastni velkých historických událostí tohoto roku“ (Kronika města Říčany 1945).

3.2.3 Nejzajímavější stavby města Říčan

Město Říčany není, i přes svoji dlouhou historii, na historické památky bohaté. Z nejstarších dob se zachovala pouze zřícenina hradního paláce, kostel sv. Petra Pavla a několik soch či pomníků. Zajímavou stavbou je Olivova dětská léčebna, pomáhající dětem s potíží dýchacího a pohybového ústrojí, atopickým ekzémem či nadváhou a obezitou. Původních staveb je v centru pomálu, jednou z nich je již zrekonstruovaná mýtnice z roku 1706 v ulici 17. listopadu č.p. 44/6. Ta v současné době působí jako penzion Centrum a na fotografii níže je vidět s pozoruhodně upravenou původně barokní střechou.

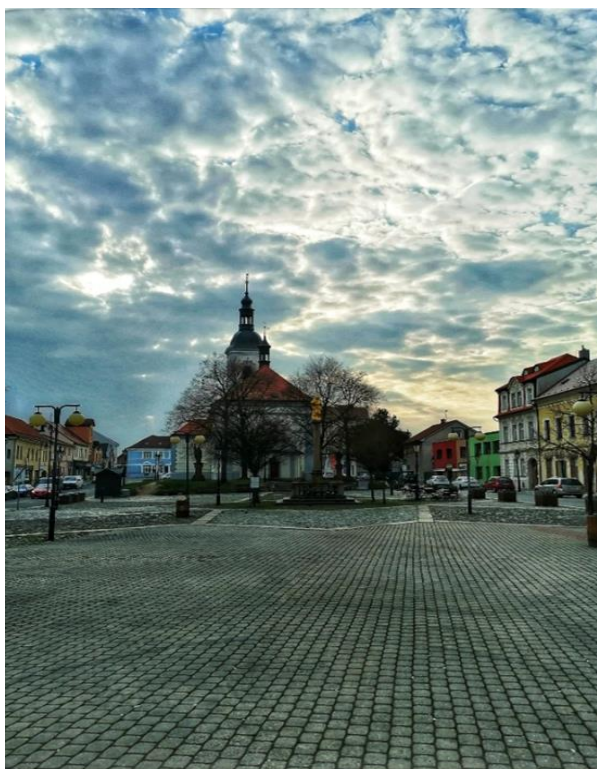

Obrázek číslo 10 – dnešní penzion Centrum, ulice 17. listopadu, Říčany
Zdroj: Město Říčany, 2009

Děkanský kostel sv. Petra a Pavla

První zmínka o kostele v Říčanech je z roku 1352 v souvislosti s farářem jménem Henzlin. Původ kostela je však starší. Z počátku čtrnáctého století se dochovalo jižní zdivo lodi s velkým hrotitým oknem zazděným až v období baroka a odkrytém při rekonstrukci v roce 1984. Po polovině 14. století byla k jižnímu boku již farního kostela přistavěna věž. Byl proto zazděn původní vchod vlevo od hrotitého okna. Z bývalé věže se dochovalo pouze přízemí s nárožní armaturou z pískovcových kvádrů, s křížovou klenbou a zbytky gotických fresek (Oulík 1997).

V období rozkvětu Říčan po roce 1572 za pánů Smiřických byl kostel značně rozšířen a nastavena byla i jeho věž. V roce 1719 byla dokončena vrcholně barokní přestavba kostela a v roce 1833 zrušen hřbitov kolem kostela a o 11 let později zbořena i jeho ohradní zeď. Pro havarijní stav věže byla v roce 1858 její vyšší patra zbourána. Roku 1900 byla snesena poslední dvě patra boční věže a ponecháno jen přízemí. Kostel byl západním směrem prodloužen o jedno klenební pole s novou kruchtou a přistavěna věž s předsíní v přízemí. Vše projektovat a provedl stavitel Antonín Gabriel z Prahy. Poslední velká rekonstrukce kostela proběhla v letech 1983 – 1984 podle návrhu architekta Zdeňka Loudy. Při ní byly zejména obnoveny a zjednodušeny fasády (Oulík 1997).

Obrázek číslo 11 – Masarykovo náměstí s kostelem sv. Petra a Pavla v pozadí
Zdroj: Vlastní fotodokumentace ze dne 19. 3. 2020

Vychovatelna manželů Olivových

V osmdesátých letech minulého století se začala v pražských vychovatelských kruzích stále naléhavěji uplatňovat potřeba péče o opuštěnou a zanedbanou mládež. R. 1882 navrhli Vojta Náprstek a Josef Šauer z Augenburgu představenstvu města Prahy zřídit pro tyto děti ústav – vychovatelnu (Jelínek 1997).

V roce 1890 navrhl známý pražský měšťan a mecenáš pan Alois Oliva s manželkou Louisou, rozenou Hancyovou, pražskému magistrátu, že by společně vybudovali zcela nový ústav pečující o opuštěnou mládež. Po zralé úvaze byly zakoupeny pozemky u obce Říčany vzdálené dvacet dva kilometrů od Prahy. Ze tří stran byly obklopeny lesy, pouze západním směrem se svažovaly k Řičanům. Na nejvyšším místě se potom počítalo s vlastní výstavbou ústavu. Stavbu projektoval známý pražský architekt prof. Fialka. S vlastními pracemi, které vedl stavitel Kaura, se započalo v dubnu 1895 a budovy byly předány na podzim 1896. Těžištěm objektu byla dvoupatrová budova ústavu s velmi prostornými místnostmi. V budově byly i školní třídy, nezapomnělo se ani na ubytování ústavního personálu. Kromě toho byl postaven přilehlý hospodářský objekt se stájemi, chlévy a sýpkami. Kolem budovy se rozprostíral rozlehlý park, zahrada a ovocný sad. Kromě polností měl ústav vlastní plochu borového lesa (Jelínek 1997).

Nebylo zapomenuto ani na vnitřní výzdobu ústavu. Nad rozlehlou jídelnou v přízemí byla v prvním patře postavena ústavní kaple. Mramorová část oltáře zachovaného v této kapli je dílem kamenické školy v Hořicích. Bylo již naznačeno, že vychovatelna bylo specifické zařízení. Nebyl to pouhý sirotčinec, nebyl to také žádný kárný ústav, byla určena dětem, kterým pro neschopnost rodiny hrozilo mravní narušení. Je tedy pozoruhodné, že říčanský ústav, který

je stále spíše známý jako Olivovna, od svého otevření v roce 1896 až do současnosti sloužil a slouží péči o děti.

Obrázek číslo 12 – Olivovna

Zdroj: Foto archiv Olivovna

3.2.4 Stavitelé města na přelomu 19. a 20. století

Mezi nejvýznamnější říčanské stavitele období první poloviny 20. století patřil Antonín Košek, který se na začátku 20. let podílel na výstavbě Bia Sokol. Hofta (2017) ve své knize uvádí, že dnes z něj v Sokolské ulici najdeme jen torzo, velký kus stavby v prosinci 1950 shořel, zachovala se především zděná vstupní část, kde bývalo foyer, šatny, toalety a bufet pana cukráře Vydry. Vojenský barák posloužil panu Koškovi i při budování sálu hotelu U Labutě. Pamětníci vědí, že hotelem s názvem Monopol, dříve bývala říčanská nemocnice, také ta je původně stavitelovým dílem. Podílel se i na stavbě nemocenské pojišťovny, dnešní polikliniky.

Obrázek číslo 13 – dřívější hotel Monopol (současná nemocnice)

Zdroj: Sběrka Muzeum Říčany – inventární číslo H 2994

Druhým známým stavitelem byl Josef Větrovec, nazývané někdy též říčanský Baťa. Pod Nádražím, na rohu dnešních ulic Politických vězňů a Scheinerova, si dodnes můžeme prohlédnout původní stavitelské sídlo firmy Josefa Větrovce (1889 – 1943). Na počátku dvacátých let 20. století, kdy silný ekonomický rozmach zasáhl i naše město a rostla poptávka po bydlení, se chopil příležitosti. Za pouhé čtyři roky v období 1929 – 1933 postavil neuvěřitelných 147 domů, vil a budov, dále desítky nástaveb, adaptací i velkých objektů – jako třeba záložnu na náměstí. Dokonce stavěl i silnice. Dodnes máme v Říčanech funkční kolonie

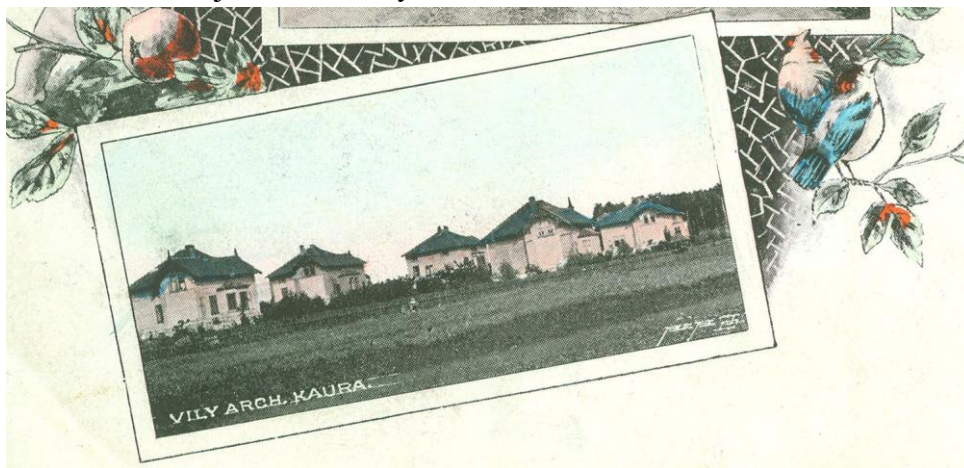
typových rodinných domků „v lukách“ a „pod lesem“. Tvoří také velkou část obce Kolovraty. Většina z nich je dnes nějak adaptována, nastavena, rozšířena a různě přetvořena. Některá s citem, mnohá úděsně. Podivuhodná byla cena hotových domků: Cena toho běžného bez podkrovního bytu se vešla i do 30 000 tehdejších korun včetně studny, oplocení, jednoduché elektrické přípojky a instalace i s parcelou kolem okolo 600 - 700 m². Obdivuhodné je, že domky vyrostly v době nejhorší hospodářské krize, kdy mnoho podnikatelů krachovalo nebo přežívalo jen s obtížemi. Po překonání tohoto těžkého období vybudovala firma Větrovec nespočet různých objektů a větších vil, neboť ekonomika té doby velmi stoupla. Vše se udusilo příchodem Němců, válkou a onemocněním pana Větrovce. Zemřel v roce 1943 (Hofta 2017).

Obrázek číslo 14 – sídlo firmy Josefa Větrovce v lokalitě pod říčanským nádražím

Zdroj: Dalibor Hofta (2017)

V Radošovicích realizoval své stavby v podobě luxusních vil také pražský architekt Václav Kaura, který se mimo jiné podílel na stavbě novorenesančního činžovního domu na Janáčkově nábřeží v Praze či na pseudorománské stavbě kostela sv. Martina ve městě Mšeno. Na snímku níže je vidět osobitý charakter vil z konce 19. století.

Obrázek číslo 15 – výřez pohlednice Radošovic poslané roku 1902

Zdroj: Sbírka Muzeum Říčany – digitální archiv

Další renomovaný architekt, Josef Kotlář, který se věnoval projektování

rodinných a bytových domů, drobné architektuře, malbě, typografii a scénickému výtvarnictví navrhnul jednu z nejzajímavějších říčanských vil 40. let 20. století. Ta byla postavena roku 1938 v ulici Habrová, k. ú. Strašín v umírněném funkcionalistickém slohu. Jak bylo pro Kotláře typické, dům byl vystavěn z hladkých prvků, bez ozdob a členil se pouze okny, balkony a terasami. Obytný prostor vily tvoří 290 m² a její vnitřek působí tak, že se v době výstavby mohlo jednat o dva téměř totožné byty nad sebou. Z toho by plynula možnost pronajímání minimálně v době tradičního využívání letních vil. Mezi funkcionalistické zásady patřila dobrá orientace domu ke světovým stranám, zpravidla k jihu se umísťovala největší okna a obytné prostory. Mnohem menší okenní otvory jsou u obslužných prostor. Komfort obytných místností umocňoval balkon či terasy. Ty mají u této stavby rozlohu 204 m².

Obrázek číslo 16 – snímek vily od arch. Kotláře

Zdroj: <https://www.google.com/maps>

3.2.5 Současní architekti působící v Říčanech

Mezi novější atypické stavby patří několik vil ve městě Říčany, které vznikaly ve spolupráci s architektonickou projekční kanceláří Lev Lauer mann & Markéta Cajthamlová. Hermanová et al. (2010) uvádí, že jednou z nich je vila odkazující k elegantní a dokonale vypracované formě internacionálního stylu, jak jej předkládali ve svých krásných vilových stavbách Richard Neutra (1892-1970) a Marcel Breuer (1902-1981). Jejich vilové stavby ze čtyřicátých a padesátých let vynikaly tvarovou čistotou, odlehčeností a prostorovou transparentí, tedy hodnotami, kterým se můžeme obdivovat i u rodinných domů Markéty Cajthamlové (1959) a jejího předčasně zesnulého muže Lva Lauermanna (1960 – 1999). Ateliér Markéty Cajthamlové systematicky prozkoumává možnosti poválečného internacionálního stylu, rozvíjí jeho kompoziční strategie s ohledem na terén a přírodní prostředí a střídá při tom podle situace „plet“ stavebního objemu, omítanou, kovovou a skleněnou, nejčastěji však dřevěnou.

Vila byla postavena v letech 1998 – 1999 v ulici Bažantí 499, k. ú. Radošovice – Říčany.

Obrázek číslo 17 – záběr na elegantní nízkoúhelnou horizontální linii dvou křídel, ulice Bažantní 499, Říčany - Radošovice
Zdroj: Slavné vily Středočeského kraje (2010)

Kromě této svatby se architektka Markéta Cajthamlová po smrti svého muže podílela na stavbě další zdejší vily, nyní ve spolupráci s Šárkou Holišovou Šochovou a to v ulici Březská č. p. 542, k. ú. Radošovice – Říčany. Realizace stavby probíhala v rozmezí let 2002 – 2004. V případě druhé stavby jde o půdorys domu ve tvaru písmene U doplněný hmotou garáže a zdmi, které vytváří jednotlivé poloatriové venkovní prostory na sebe navazujícími s různými významy a funkcemi. Hlavní vnitřní atrium je v maximální možné míře proskleno a tím zcela opticky propojeno s interiérem domu. Vstup s průhledem do zahrady je osový. Na jednu stranu je umístěna kuchyň se spíží, jídelna a obytný prostor s krbem, na druhé straně jsou ložnice a koupelny včetně prostoru pro fitness.

Zastavěná plocha domu je 330 m², obestavěný prostor 1 500 m³. V návaznosti na dokončenou stavbu i venkovní bazén byl v roce 2012 přistavěn atypický celodřevěný zahradní domek ze smrkového masivu. Majitelé pozemku opětovně k realizaci požádali Markétu Cajthamlovou a nově s Danielou Slížovou. Vnitřní konstrukce je pojednána bílým nátěrem a zvenku mořena šedivou barvou. Užité plocha činí 12 m². I to je ukázkou vkusného zasazení zahradního altánu do prostoru.

Obrázek číslo 18 – půdorys domu ve tvaru U, ulice Březská 542, Říčany - Radošovice
Zdroj: www.archiweb.cz

Obrázek číslo 19 – fotografie zahradního domku, ulice Březská 542, Říčany - Radošovice
Zdroj: www.archiweb.cz

V architektonickém stylu, minimalismu, byla vybudována rodinná vila o zastavěné ploše 228 m² v ulici Melantrichova 2245, k. ú. Říčany u Prahy společností OK PLAN s.r.o. v čele se svým hlavním architektem Ing. Luděkem Rýznerem, který tento dům projektoval. On sám veškeré své stavby váže na minimalistický princip, že méně, je více. Stavba se realizovala v roce 2006 - 2007. Obvodové a střešní nosné zdivo objektu je navrženo z keramických cihelných bloků v kombinaci s ocelovými sloupy a část z obvodového pláště domu je navržen z proskleného fasádního systému. Vodorovné nosné konstrukce rodinného domu a garáže jsou navrženy jako železobetonové monolitické v pohledové úpravě. Střecha garáže by měla být zatravněna. Bohužel není v rámci aplikace Google maps znatelné. Tento objekt je osvětlen přirozeně okny a prosklenými fasádami, denní osvětlení je doplněno umělým bodovým osvětlením.

Obrázek číslo 20 – rodinná vila, ulice Melantrichova 2245, Říčany
Zdroj: www.archiweb.cz

Mezi domy realizované v posledních letech patří stavby z roku 2008 – 2009 navržené architekty Ing. Martinem Formanem a Ing. Janem Schwarzem. Tato stavební parcela se nachází v místě s rekreační zástavbou z první poloviny 20. století. Již samotnou dominantou zahrady jsou převísle buky a na atraktivitě pozemku se podepisuje potok Rokytky vytvářející nejdlejší východní hranici pozemku.

Obrázek číslo 21 – vila z počátku 21. století, Na Rokytce 9, Říčany - Radošovice
Zdroj: www.archiweb.cz

Akademický architekt Ing. Oldřich Hozman v Říčanech postavil nízkoenergetický átriový rodinný dům, byl inspirován prvky japonské architektury. Hlavní myšlenka domu, uspořádat místnosti okolo vnitřní zahrady vychází z principů celostní architektury a feng shui. Na stavbu domu byly použity pouze zdravé stavební materiály. Nosná konstrukce stavby je ze dřeva, které bylo káceno ve vhodné dny podle lunárních rytmů (www.arc.cz).

Obrázek číslo 22 – fotografie átriového domu v ulici Bažantí 8, Říčany - Radošovice
Zdroj: www.archiweb.cz

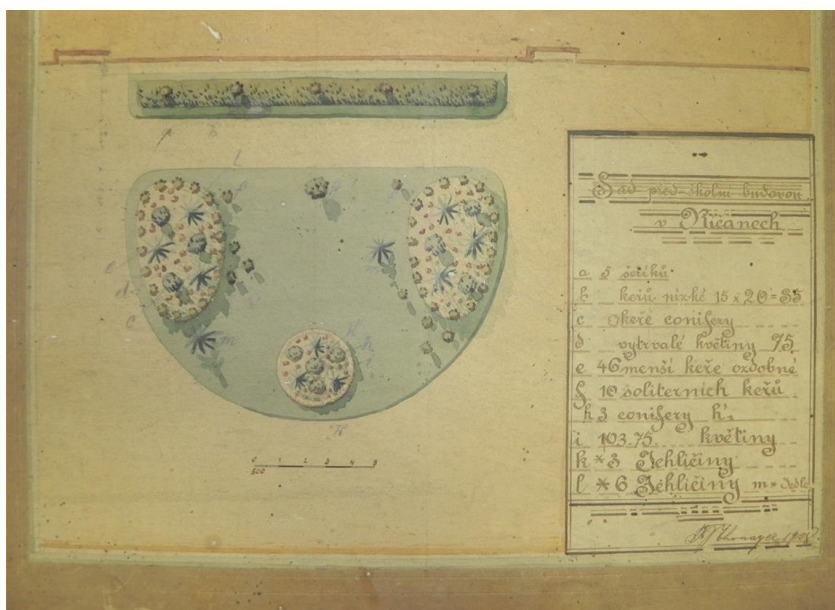
V Říčanech můžeme pozorovat velmi chaotickou spleť architektonických stylů. Některé kvalitně zpracované domy jsou zasazeny do prostředí natolik nenápadně, že si na první pohled z ulice nepovšimnete jejich architektonické zajímavosti a hodnoty. Jiné naopak vystupují do popředí mnoha rušivými elementy. Často jsou jejich součástí nevkusná oplocení či křiklavé odstíny fasád.

3.2.6 Působení Františka Josefa Thomayera

Ve městě Říčany se se svými plány pokoušel realizovat také významný zahradní a parkový architekt, František Josef Thomayer. Narodil se roku 1856 do rodiny zámeckého zahradníka v Trhanově u Domažlic, Josefa Thomayera, který měl zásadní vliv na jeho životní směřování. František Josef Thomayer absolvoval Pomologický ústav v Troji, po studiu vycestoval do Německa, kde spolupracoval na zakládání okrasných zahrad a parků ve Frankfurtu, realizoval se ve Stuttgartu, Vídni či Paříži. Roku 1884 se po úspěšném působení v

cizině na přimluvu příbuzných vrátil do Čech a přijal místo městského zahradníka v královském hlavním městě Praze.

Obrázek číslo 23 – Thomayerův návrh sadu před školní budovou v Říčanech
Zdroj: Sbírka Muzeum Říčany – inventární číslo H 23144

Podle studie Steinové začal František Thomayer během let 1890 – 1893 spolu se svým bratrem Josefem nakupovat pozemky v Říčanech u Prahy. V roce 1890 uzavřeli kupní smlouvu s Josefem a Marií Plívovými na pozemek za 341 zlatých a 83 krejcarů, s Václavem Seidelem na pozemek za 233 zlatých a 44 krejcarů a Václavem a Marií Křečkovými za 818 zlatých a 22 krejcarů. V roce 1891 rozšířili říčanské pozemky kupní smlouvou na parcelu Františka Šubrtů za 468 zlatých a 12 krejcarů a od Václava a Josefy Medřických za 1143 zlatých. Od Františka Houzvičky o rok později pozemek za 77 zlatých a poslední kupní smlouvu podepsali v roce 1893 s říčanskou obcí za 255 zlatých. Postupně zde založili proslulé Thomayerovy stromkové školky. V září 1891 dostali povolení od říčanského starosty Františka Tereby na stavbu přízemní budovy o rozloze 16,8 m délky a 8 metrů šířky dle podaného nástínu s řadou potřebných skleníků na rozloze parcely. Později si bratři podali oficiální žádost k C. k. Okresnímu hejtmanství v Českém Brodě na získání živnosti k provozování zahradnictví v Říčanech u Prahy. V roce 1896 jim úřad vyhověl.

Na rozlehlém pozemku bylo možné získat veškerý osazovací materiál pro zakládání nových či obnovu starých zahrad, nejlepší druhy a odrůdy ovocných stromů, okrasných stromů a křovin, jehličnanů, růží, jirín, trvalek a alpinek. Thomayer zde také měl velkou sbírku šeríků s více jak 120 odrůdami, velké množství dřevitých pivoňek a chryzantém. V roce 1904 jeho kolekce vystavovaných pivoňek dokonce získala hlavní cenu.

Pro město Říčany připravil několik grafických návrhů pro vysazení obecních sadů – např. sadu před školní budovou či situační plán městských lázní. Doklady o jejich dokončení bohužel nejsou k dispozici, předpokládá se, že se plány nikdy nerealizovaly. Thomayer dokázal

s decentností kombinovat listnaté a jehličnaté stromy spolu s okrasnými keři. Často využíval

jilmy, buxusy či šeříky.

Obrázek číslo 24 – 1. pol. 20. let 20. století, Říčany u Prahy – pracovníci Thomayerových stromkových školek

Zdroj: Archiv NZM, OF František Thomayer, inv. č. I/88

3.3 Vývoj počtu obyvatel

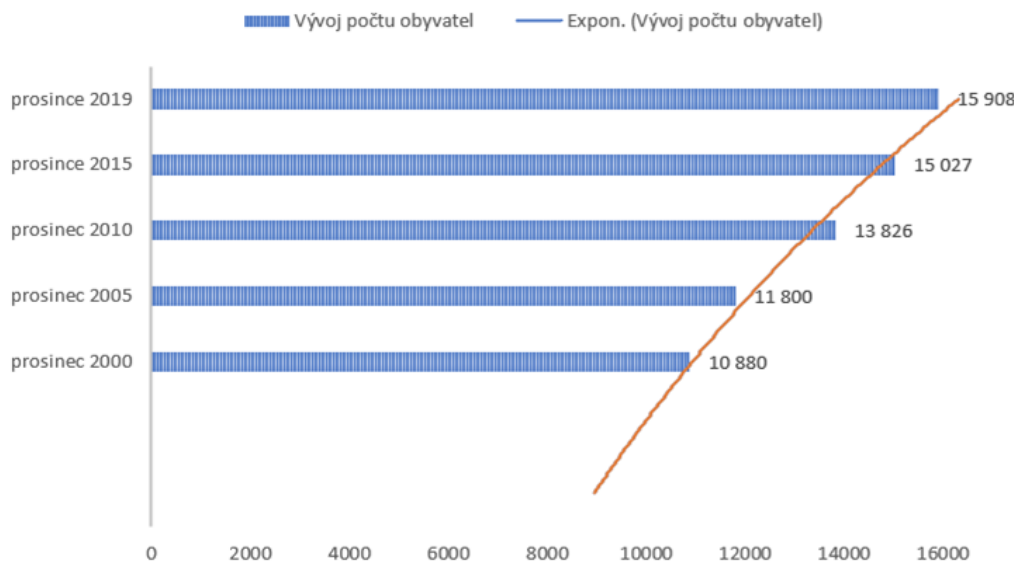
Honc (1997) poukazuje, že růst města od jeho založení na začátku 14. století či od roku 1565 s prvním spolehlivým soupisem domů a jejich majitelů do pořízení přesného katastru v letech 1841 - 1842 není ani zdaleka jen sled řady čísel a podkladů pro jejich grafické znázornění, protože přesvědčivě dokazuje nezměrné úsilí dávných „Říčaňáků“ vytvořit ze svých malých Řičan – městečko imponující, ekonomické, všestranně vybavené středisko svého regionu – a zasluhuje plnou úctu. Téměř tři staletí růstu města Říčany jsou zachycena v sérii historicko – statistických pramenů k dějinám Řičan, z nichž jen některé byly v předchozích kapitolách využity: I. Soupis majitelů 41 říčanských domů včetně lázně, špitálu a mlýna, platících r. 1565 roční poddanskou rentu majiteli Řičan Jindřichu Vostrovcevi z Kralovic.

Výsledek prvního úředního sčítání obyvatel je podle Honce (1997) datován do roku 1840 a zachován v záznamech v rámci Kouřimského kraje. Říčany se tehdy právě přehouply přes první tisícovku obyvatel, když bylo napočteno 1006 osob. Nepochybně probíhal populační vývoj souběžně s vývojem stavebním. Neuvěřitelný, ale přesný byl výsledek nejstaršího sčítání a jmenovitého soupisu dospělých obyvatel v devíti osídlených domech města Řičan 12. července 1651: město mělo celkem 21 obyvatel ve věku od 15 - 62 let (rychtář Kavka), purkmistr Pokorný byl 42 letý. Za dalších 40 let se počet obyvatel asi zečtyřnásobil, protože jmenovitý soupis z r. 1691 zachycuje 205 obyvatel včetně malých dětí v 26 domech.

Město Říčany i obec Radošovice vykazovaly v období první republiky v rámci rozvoje říčanské rekreační oblasti prudký růst obyvatel r. 1921 3 066 obyvatel, r. 1930 5 306 obyvatel a velmi pestrá sociální strukturu. V říčanských obcích byl minimální rozsah místního

průmyslu, zato však velký počet živností a příslušníků inteligence. Velký podíl v sociální struktuře obyvatelstva měly osoby, dojíždějící do Prahy za zaměstnáním či studiem. Mezi nimi bylo opět hodně železničářů. Zemědělské obyvatelstvo bylo v Říčanech v menšině (Špiritová 1997).

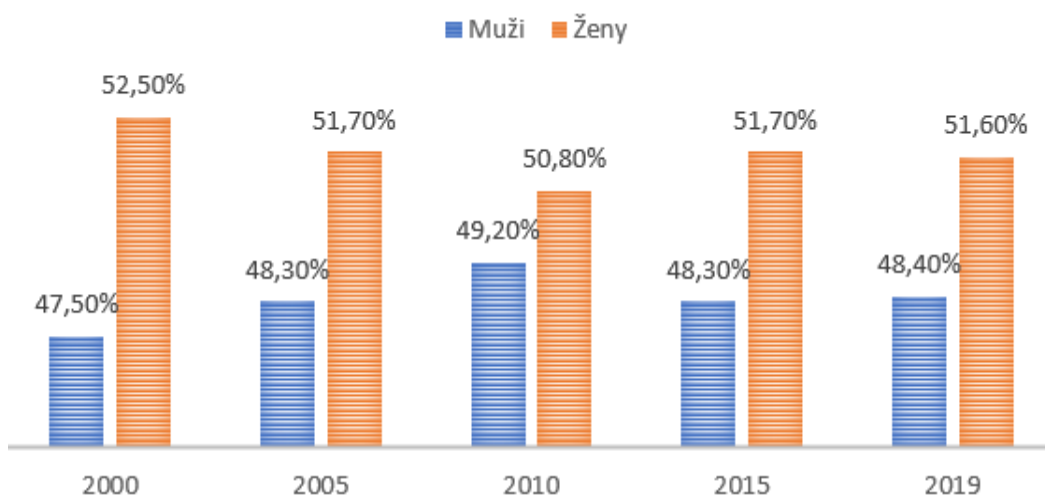
Na základě veřejných dat z českého statistického úřadu můžeme v rámci grafu níže pozorovat markantní nárůst v počtu obyvatel v letech 2000 - 2019. Jejich počet vzrostl za dobu pouhých 19 let o 5 028 osob.

Graf číslo 1 – Vývoj počtu obyvatel v letech 2000 - 2019

Zdroj: vlastní zpracování

Díky monitorování poměru mužů a žen můžeme vidět na grafu číslo 2 jednoduchý demografický výstup pro obyvatele Říčany, ve kterém v rámci sledovaného období převažují ženy nad muži v řádu jednotek procent. V posledním zaznamenaném roce 2019 bydlelo v Říčanech 48,4 % mužů a 51,6 % žen.

Graf číslo 2 – Vývoj počtu obyvatel v letech 2000 - 2019

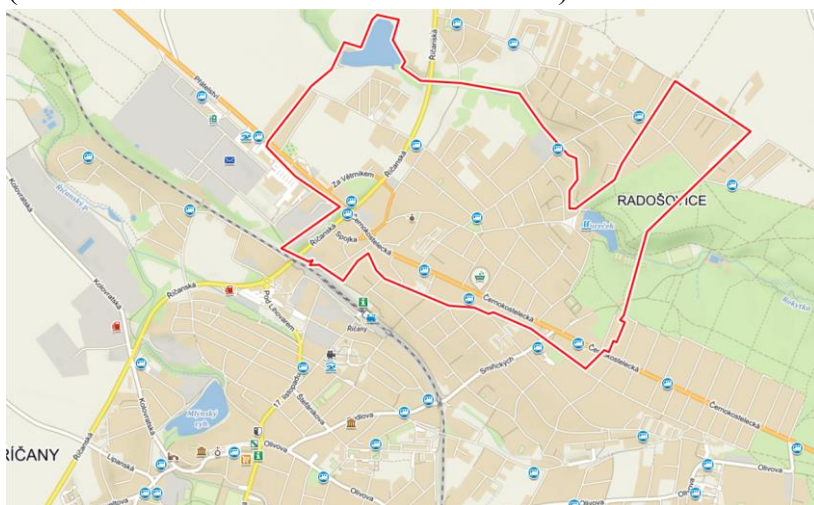
Zdroj: vlastní zpracování

3.4 Rozbor katastrálního území Říčany – Radošovice

3.4.1 Základní informace o obci Radošovice

Radošovice (německy Radoschowitz) jsou součástí města Říčany v okrese Praha východ. Nachází se na severovýchodě města a leží na celém území katastrálního území Říčany – Radošovice. K roku 2001 zde bylo evidováno 650 adres a 1 576 obyvatel. Součástí dnešních Radošovic je i letoviště u rybníka Jureček a část přilehlého romantického údolí Rokytka.

Katastrem radošovicským protéká potok Rokytka. Vzniká ze dvou pramenů, z nichž jeden vyvěrá na lukách u Vojkova, druhý na paloučku v lese nazvaném „Tehovská Hůra“ (Učitelstvo národních škol Uhříněves 1938).

Obrázek číslo 25 – ohraničení katastrálního území Říčany - Radošovice

Zdroj: <https://mapy.cz/zakladni>

3.4.2 Historie obce Radošovice

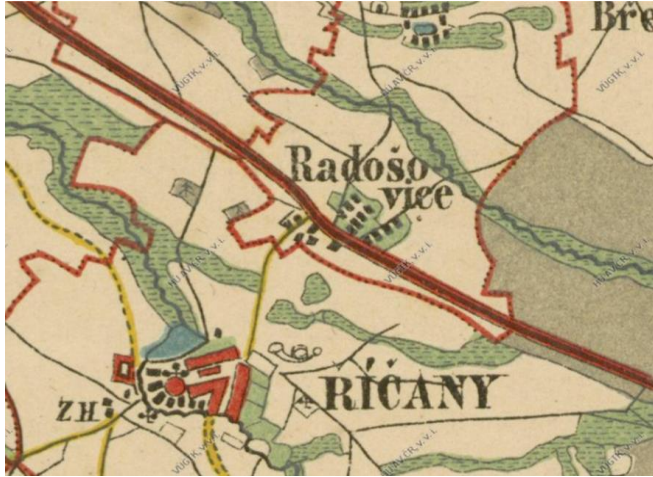
Z minulosti Radošovic je známo velmi málo. Bývala to nepatrná vesnička v lese, poněkud stranou od staré cesty vedoucí z Prahy ke Kutné Hoře. Při cestě stála pouze zájezdní hospoda. Odedávna patřily Radošovice k panství uhříněveskému, s nímž také měnily majitele. Po válce třicetileté bylo napočteno v Radošovicích 5 selských usedlostí a 1 chalupnická, úplně zpustlých, bez majitelů a beze jmen. Pole bodlácím a kopřivami zarostlá. Jeden ze statků byl zatížen dávkou másla na udržování věčného světla v kostelích panství lichtenštejnského. Časem se obec opět zmáhala, ačkoli ještě v roce 1841 vykazuje toliko 15 usedlostí (Učitelstvo národních škol Uhříněves 1938).

Na základě spisů od Trnky (1913) víme, že Radošovice náležely k hradu říčanskému až do jeho připojení k Uhříněvsi. V roce 1913 mají dvoutrídni školu, farou a poštou náležejí k Řičanům, s nimiž sousedí. Ve válkách třicetiletých byly úplně zpustošeny, r. 1843 měly 25 domů a 190 obyvatel, v r. 1910 106 domů a 543 obyvatele (Učitelstvo národních škol Uhříněves 1938).

Učitelstvo národních škol Uhříněves (1938) popisovalo Radošovice (dříve také Radešovice) jako samostatnou školní obec, která leží 36 metrů nad hladinou mořskou, na táhlém kopci, ze tří stran otevřená, pouze na východě chráněná rozsáhlými lesy, které těsně k ní přiléhají. Lesy ty však patří jenom zcela nepatrným dílem ku katastru radošovicickému, jsouce

z 90 % součástí katastru strašinského a březského. Katastr obce Radošovic měří nyní 145 ha a 55 a 35 m². V roce 1932 k němu bylo po několikátém jednání připojeno 17 ha pozemků na úkor katastrů pacovského, strašinského a březského. Z veliké většiny jsou to pole a zastavěná plocha. V r. 1936 získala obec koupí 60 ha lesa, který však je na území strašinském. Podle posledního sčítání lidu bylo 1252 obyvatelů, z nichž 520 mužů a 732 žen. Domů 235.

Obrázek číslo 26 – obec Radošovice a město Říčany, 1861

Zdroj: mapa okresu říčanského v Pražském kraji <https://archivnimapy.cuzk.cz/>

Radošovice byly vesnicí návsní s velkoryse umístěnou návsi přímo v jejím středu, kolem které bylo soustředěno několik málo usedlostí. Podle Hniličky (2005) bývaly u vsí návsních různě řešeny jejich rohy, kam často ústily cesty. Zakládání tohoto typu pak probíhalo zpravidla na přehledném rovinatém terénu, který se vyskytuje i v místě původního středu vsi.

Starobylá ves Radošovice byla poprvé zmiňována v Zemských deskách k roku 1357. Ozdobou útulného náměstíčka U Památné lípy, bývalé radošovické návsi, je litinový kříž z roku 1872, postavený na pískovcovém podstavci z roku 1877. Nedaleko něj se nachází kaplička se zvonkem (Oulík 1997).

Některé pozemky v katastru mají zvláštní jména. Je zde „Bahnivka“, tj. mokrá luka při Rokytce, „Doubí“ nad novým rybníkem, kde stával kdysi krásný dubový les, na který se dosud starší lidé zdejší dobře pamatují, „Přestavlky“, kde do třicetileté války stávala ves stejného jména. Na východním konci Bahnivky je vodou bohatá studně, odkud má v nejbližší době vybudován býti obecní vodovod (Učitelstvo národních škol Uhříněves 1938).

V současné době je dřívější vesnickou připomínkou radošovické části města Říčany jen bývalá náves, náměstí U Památné lípy, vyobrazena roku 1919 na obrázku staré pohlednice níže. Domy zde byly umístěny na hranu pozemků, aby přispívaly k celkové tvorbě příjemně sjednoceného veřejného prostranství. Uspořádání staveb na okraji pozemku bylo mnohem praktičtější, vznikal větší prostor uzavřeného dvora odděleného od veřejného prostoru vysokou zdí a branou. Hospodářské místnosti se umísťovaly v řadě za sebou při hraně pozemku. Využití zdejších pozemků pokračovalo zahradou, polem či loukou.

Obrázek číslo 27 – pohlednice s památnou lípou před statkem Ročků odeslána roku 1919
Zdroj: Říčany a čas. Město Říčany. Informační centrum, Masarykovo náměstí č. 83 ve spolupráci s Muzeem Říčany. 2009.

Obecně lze poznamenat, že stavební projekty organizované okolo návsi či náměstí odkazovaly na omezené množství obyvatel daného místa. Ve chvílích narůstání populace nebyl na návsi dostačující prostor pro další stavby v případě, že si chce obec udržet svůj charakter i dosavadní rozměry, jež definují vizuální soustředění aktivit. Již z indikační skici stabilního katastru z roku 1841 je zřejmé, že se život obce Radošovice postupem času posouval z návsi podél jednotlivých komunikací. Konkrétně vznikaly stavby okolo dnešní Černokostelecké ulice, významné dopravní tepny současnosti a po okrajích dnešních ulic K Památné lípě a Ke Staré návsi.

Podle Hniličky (2005) měla v celém vývoji, od středověku po 19. století, výstavba vesnic mnoho společných znaků, jejichž rozbor a poznání mohou být pro dnešní účely urbanistického plánování velmi užitečné. Většina vesnic byla založena jednorázovým vyměřovacím aktem. Nejedná se tedy o jakousi rostlou strukturu, ale o jasný prvotní zakládací počín. Tento fakt je zapotřebí zdůraznit zejména z toho důvodu, že si řada lidí malebnost historických sídel spojuje pouze s živelným růstem, který vznikal nechtěně, jakoby sám od sebe, a vůbec si neuvědomuje, že za malebností stojí často jasný zakládací plán, jasný cíl, jak by mělo sídlo vypadat a jak by se mělo rozvinout. Historik muzea Říčany, pan Ing. Boukal ovšem upozorňuje, že v případě obce Radošovice šlo opravdu o živelný počín, kdy se jednotlivé domy připojovaly bez přesného a jednotného navržení jakési architektonické studie.

Čilejší ruch stavební začal teprve po r. 1896 tj. po dostavění vychovatelny manželů Olivových v blízkosti Radošovic. Tehdy byly v obci postaveny první vily (Učitelstvo národních škol Uhříněves 1938).

Zkraje 20. století tvořily vily více než polovinu stavení v Radošovicích, z nichž některé z nejnovějších byly vybudovány v moderním slohu a přepychově vybaveny. Původní část obce byla stavěna v kruhu kolem návsi s rybníčkem a starou lípou. Novější část Radošovic se naopak táhla téměř 2 km po obou stranách státní silnice černokostelecké a nejnovější vzniká na pozemcích nad „Bahnivkou“ na svahu směrem k Pacovu.

Obrázek číslo 28 – v blízkosti památné lípy a rybníčku hospodařila také rodina Stupeckých (fotografie z roku 1928)

Zdroj: Říčany a čas. Město Říčany. Informační centrum, Masarykovo náměstí č. 83 ve spolupráci s Muzeem Říčany. 2009.

3.4.4. Radošovické přírodní poměry na začátku 20. století

Na polích se pěstuje žito, pšenice, oves a ječmen, z píce jen červený jetel. Brambory, jelikož půda je hodně jílovitá, nevynikají jakostí a úroda obilnin nikdy nebývá nadprůměrná. Z ovocných stromů se nejlépe daří třešním, jichž se stále sází víc a více, leč i jabloně se hojně pěstují, ač znalci označují poměry zdejší pro ně za nepříznivé. Jelikož zahrad je hojně a péče o stromoví ne všude řádná, rádí stále zhoubně mšice krvavá a jiní škůdcové. Ovocné školky jsou v obci dvě. Květin a ozdobných keřů se zejména ve čtvrtích vilových pěstuje mnoho. Květina lesní, polní a luční je nebohatá. Některé druhy téměř úplně vyhynuly, zvláště rostliny kvetoucí záhy z jara. Tak plicník, jaterník, kopytník se stávají stále vzácnějšími. Sasanka žlutá, která ještě před několika lety se tu četně vyskytovala, ztratila se již docela. Příčina? Výletníci (Učitelstvo národních škol Uhříněves 1938).

3.4.3 Vznik a rozvoj Říčanské rekreační oblasti do roku 1945

Vznik a rozvoj Říčanské rekreační oblasti do roku 1945 zásadně zasáhnul do rozvoje Radošovic. Na základě výzkumu Jaroslavy Honcové (1997) způsobila úplný převrat železnice. V roce 1869 se začala stavět železniční trať Praha – Benešov. V roce 1874 získaly Říčany svou první, zatím přízemní budovu, která byla v roce 1894 přestavěna na patrovou. Rozvoj železniční dopravy měl zásadní vliv na růst města Říčany i na vznik říčanské rekreační oblasti. Železnice přiblížila Říčany k Praze, neboť umožňovala každodenní dojíždění do zaměstnání do Prahy a současně posunula víkendové výlety Pražanů i do této oblasti. Podle říčanského historiografa Ing. Gustava Trnky platilo před 1. světovou válkou: „Sto pražských rodin tu v létě bydlí a tisíce jich říčanské lesy denně navštěvují. Spojení s Prahou je převýborné. Denně dojíždí do Říčan 16 vlaků.“

Počátky výstavby říčanské rekreační oblasti lze klást do devadesátých let 19. století, do období již výše zmíněné železniční dopravy. Výstavbu říčanské rekreační oblasti lze ve sledovaném období rozdělit do dvou etap: a) do roku 1914 b) 1919 – 1945 (Honcová 1997).

Již v první etapě nabyla výstavba v Říčanech po roce 1900 na intenzitě – v letech 1900 – 1910 bylo postaveno 134 domů a počet obyvatel vzrostl o 13,1 %. V Radošovicích, kde probíhala větší výstavba již v devadesátých letech, vzniklo v letech 1900 – 1910 37 nových domů a přírůstek obyvatel činil 12,8 %. Po první světové válce se tempo říčanské rekreační oblasti ještě zvýšilo. Tak v období 1921 – 1930 přibýlo v Říčanech již 390 nových domů a počet obyvatel vzrostl o 17,3 %, v Radošovicích 64 nových domů a přírůstek obyvatel byl 15,1 %, přičemž největší tempo růstu bylo v obou obcích v letech 1927 – 1930. Ve třicátých letech růst obou obcí pokračoval, i když mírnějším tempem, a to i v prvních letech II. Světové války. Teprve od r. 1941 se v Říčanech přestalo stavět a tento stav trval až do konce války (Honcová 1997).

Nová výstavba se soustředila především na radošovické straně od železnice podél černokostelecké silnice až do blízkosti lesa, kde postupně obě obce teritoriálně splývaly, v menší míře na říčanské straně, ale rovněž převážně směrem od náměstí k nádraží. Trnka správně určil prognózu města nového typu, v němž by převažovaly rodinné domky a vily uprostřed zahrad, typu, který propagoval již v 19. století Angličan Howard jako zdravý a účelný typ bydlení (Honcová 1997).

Toto umístění domů uprostřed zahrad se v současné době aktivně rozporuje a doporučují se mělké hranice a měkké přechody mezi soukromým prostorem a veřejným často v podobě menších předzahrádek. Ty jsou příjemným oživením veřejného prostoru a zároveň dopomáhají k větší bezpečnosti a ochraně ve městech. Gehl (2012) upozorňuje, že život v ulicích, smíšené funkce podél ulic a přívětivé hraniční zóny jsou důležitými kvalitami pro příjemná města.

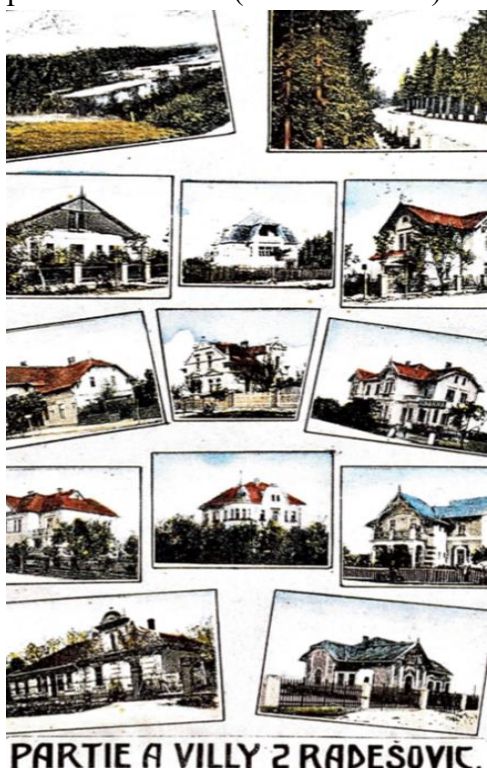
Obrázek číslo 29 – Archivní mapa z přelomu 30. – 40. let 20. století
Zdroj: Sbírka Muzea Říčany – ofocená mapa

Ve výstavbě první poloviny 20. století převažovaly rodinné domy. Honcová (1997) ve svém odborném článku uvádí, že se již na počátku tohoto století ustavilo družstvo pro postavení rodinných domků. Mnozí jejich majitelé je stavěli o něco větší než pro potřebu vlastní rodiny a část domů v letní sezóně výhodně pronajímali, což jim umožňovalo získat stálý příjem a umořovat poskytnutý úvěr. Kromě nich existovaly zejména v Radošovicích méně početné nákladné vily.

Na základě dokumentace Honcové se Říčany a Radošovice staly pražským letoviskem, součástí pražské rekreační oblasti. Jednu nevýhodu však měly oproti jiným lokalitám podobného charakteru, které byly situovány na Berounce nebo Sázavě – nedostatek koupacích možností.

V Říčanech kdysi existovalo několik rybníků. Josefský katastr z r. 1785 uvádí tyto rybníky: Bezděkov, Marvánek, Rozpakov, Lázeňský, Mlýnský a Sommer, k r. 1844 však již jen dva rybníky: Lázeňský a Mlýnský. Rybníky byly postupně rušeny v rámci intenzifikace zemědělství a přeměňovány na ornou půdu. V roce 1853 zůstal již pouze Mlýnský. Říčany vůbec poněkud těžce nesly, že výletníci, rekreanti i stavebníci dávali přednost lesnaté končině radošovické, přes veškerá opatření, která obec podnikala ke zkrášlení a zkulturnění starých původních Řičan (Honcová 1997).

Obrázek číslo 30 – Partie a villy z Radošovic

Zdroj: Pohlednice z r. 1914. Sbírká Málek – Steinlauf

Roku 1904 bylo založeno koupaliště v údolí Rokytky (Přestavlké údolí), které bylo dlouho jediným radošovickým koupalištěm až do založení přírodního koupaliště v polovině třicátých let. Obec radošovická zřídila nejprve nákladem půl milionu Kč ve dvacátých letech rybník. V roce 1930 získala koncesi pro provozování živnosti hostinské a výčepní pro příští hostinec při koupališti, který obdržel čp. 231. Stavba hostince i koupaliště trvala více let.

Koupaliště bylo uvedeno do provozu v srpnu r. 1934. Dne 1. března 1937 schválil okresní úřad v Říčanech na žádost radošovické obce Antonína Jurečka (nar. 1906) za nájemce hostince u radošovického koupaliště i koupaliště samého. Současně uvádí, že smlouva s předchozím nájemcem Karlem Rybkou se ruší pro Rybkovo úmrtí (Honcová 1997).

Koupaliště se však dostavovalo ještě za Jurečka – v r. 1938 bylo postaveno dalších 20 rodinných kabin, byla rozšířena společná šatna, k ní přistavěn kiosky, ke kabinám přidány betonové podstavce, připojen kus lesa, přičemž náklady na tyto úpravy činily 20 000 Kč. Antonín Jureček spravoval restauraci a koupaliště do konce roku 1958. A dnes nese jeho jméno (Honcová 1997).

O rozvoj areálu zdraví v Přestavlkém údolí se zasloužil ve své době i Okrašlovací spolek v Radošovicích, založený již v r. 1907. Spolek vysazoval v radošovických ulicích lípy, akáty a sakury, rozestavěl odpočinkové lavičky podél cesty v údolí Rokytky. Ve třicátých letech podnikl tři větší akce: opravil staré radošovické koupaliště, v říjnu 1937 postavil na skále nad novým radošovickým koupalištěm a tenisovými dvorci altán a konečně v r. 1938 postavil za starým koupalištěm směrem k lomům, tam, kde se říkávalo U obrázku, lesní divadlo s kapacitou 600 sedadel. V Přestavlkém údolí byly zřízeny ve dvacátých letech 3 tenisové dvorce a v r. 1939 tam bylo otevřeno fotbalové hřiště. Tím bylo dobudováno Přestavlké údolí jako areál zdraví, sportu i kultury a dovršeno úsilí jedné generace (Honcová 1997).

Obrázek číslo 31 – Říčanská koupaliště – Radošovice, umělé jezero
Zdroj: Sbírka pohlednic Málek – Steinlauf

3.4.4 Letní byty

Před první světovou válkou zažily velký stavební boom i Radošovice nedaleko Říčán. Stavěly se zde více či méně vkusné letní vily s různou mírou použití jednotlivých stavebních prvků, mezi které patřily arkýře, loubí, věže, vikýře či ochozy. Obecně lze pobyt na letním bytě označit za formu trávení volného času, jehož základní charakteristikou bylo přemístění celé domácnosti do cizího prostředí. V tomto prostředí rodina strávila týdny, zpravidla v období letních prázdnin, i měsíce. Cestování na letní byty představovalo tradiční rodinný způsob trávení dovolené a v českém prostředí se realizovalo od 19. století. Popularita letních vil u vyšších a středních vrstev vedla ve 2. polovině 19. století ke vzniku letních vilových kolonií a k proměně některých zemědělských obcí v okolí velkých měst v rekreační letoviska.

Šoukal (2016) srovnával pobyty na českém letním bytě s pobyty v okolních zemích. Výrazné paralely najdeme zejména v Rakousku, kde se však tento fenomén rozvinul dříve. Rozvoj této formy trávení volného času souvisel s celou řadou proměn životního stylu, s kultem zdraví a nezkažené přírody, se stinnými stránkami urbanizace a především se zlepšením dopravní dostupnosti díky železnici. První a do jisté míry nejdůležitější letoviska vznikla na železničních trasách. V okolí Prahy tuto roli sehrály nejprve Severní státní dráhy z Prahy do Podmokel a Česká západní dráha vedoucí z Prahy na Plzeň, kde v okolí řeky Berounky vznikla celá řada honosných vilových kolonií. Další významnou trasou se stala trať z Prahy do Benešova, umožňující dostat se v krátkém čase do Posázaví. A nejen do Posázaví, ale také do Radošovic u Říčan.

Jako letní byt označovali současníci několik typů pobytů. Rozdíl spočíval ve vztahu k letnímu sídlu (majitel, nájemník) a ve velikosti prostoru letního bytu. Jednalo se o pobyt ve světničce ve vesnickém stavení a o pobyt ve vile určené k letním pobytům. Později se objevily tzv. víkendové domky. I námi reflektované pobyty na letních bytech se lišily. Mezi nejoblíbenější typ letního bytu patřily vily napodobující šlechtická letní sídla. Pod pojmem vila se mohla skrývat činžovní vila stejně jako letní rodinné sídlo sloužící výhradně potřebám rodiny majitele (Šoukal 2016).

S letními byty se pojil obdiv a láska k přírodě a v mnohých českých rodinách i vlastenectví. Svoji zlatou éru si tento typ trávení dovolené lidé odžili v době první republiky. Poté se na pobyty v letních bytech začalo dívat s nostalgickým pohledem, ačkoli jejich „éru“ vystřídala doba chataření.

3.4.5 Fenomén chataření

Po období druhé světové války, při které v Radošovicích zanikl společenský život, nastala nová socialistická éra. V její především druhé dekádě začalo budování tzv. druhého bydlení v podobě chat a chalup. Obliba chataření měla nespočet výhod, mezi něž patřilo uložení rodinného majetku do nemovitosti, chalupaření bylo považováno za společenskou záležitost zdůrazňující jisté postavení dané rodiny, docházelo k rozvoji automobilového průmyslu a spolu s tím vším zde existovala skutečnost, že běžná rodina nemohla vycestovat za hranice východního bloku.

„Po roce 1945 se život v letoviscích nejprve začal i přes mizernou hospodářskou situaci vracet k předválečným poměrům, jak o tom svědčí řada novinových inzerátů z druhé poloviny 40. let. Nejslavnější éra letních bytů však již doznívala, začínal převažovat kolektivistický duch dovolených“ (Šoukal 2016).

Na konci šedesátých let existovalo v Československu přes 156 tisíc objektů individuální rekreace, o dvacet let později dokonce 268 tisíc. Obliba chataření a chalupaření přetrvává dodnes. Chalupaření přišla na chuť i generace dnešních třicátníků, u nichž s tím přitom sociologové moc nepočítali. Kdo může pracovat na dálku, často si užívá klidu na venkově a do města jezdí jen na nezbytně nutnou dobu, zvláště v létě. Mnozí vidí v téhle možnosti alternativu k velmi drahému bydlení ve velkých aglomeracích (Zámečník 2018).

V Říčanech byly fenoménem chatařením nejvíce zasaženy oblasti k. ú. Radošovic a k. ú. Pacova vyznačené červeně na mapě níže. V příloze diplomové práce je zveřejněna vlastní fotodokumentace dodnes stojících chat či chalup v kontrastu s novodobou zástavbou. Ještě do

roku 2009, kdy začala na kraji k. ú. Říčany – Strašín nacházející se nad koupalištěm Jureček nová výstavba řadových domů s předzahrádkami končila chatarská oblast ulicí Konečnou, Mezní a Okrajovou vyskytující se těsně za hranicí k. ú. Radošovice a rozdělující se ulicí Na Okraji, která od sebe tyto katastrální území odděluje. Říčanské zahrádkářské osady postupně přeměňují svůj charakter a z víkendových destinací vytváří trvale obydlené lokality. Stavby víkendových a letních chat zde začaly probíhat ve druhé polovině 70. let 20. století dle regulativ té doby omezujících velikost zastavěné plochy i výšku objektu. Borovička (1994) se ve svém článku odkazuje na původní vyhlášku ze 70. let, kdy objekty individuální rekreace umístěvané v zástavbě venkovských sídel s rekreační funkcí, neměly mít půdorysnou plochu větší než 80 m² a více než dvě nadzemní podlaží. Měly se podobat okolní původní zástavbě vesnice.

Obrázek číslo 32 – Vyznačení chatarských oblastí v k. ú. Radošovice a Pacov

Zdroj: <https://www.ikatastr.cz/>

Na vyznačeném katastrálním území Radošovice a Pacov (popř. k. ú. Strašín) lze u dosud zachovalých chat pozorovat velkou rozmanitost stavebních materiálů. Po druhé světové válce záleželo zpravidla na samotných majitelích, jak kvalitní materiály na novou výstavbu použili. Některé chaty se stavěly z cihel dovezených ze sběrných surovin. Ovšem i materiály podléhaly trendům dané doby, např. v 70. a 80. letech se používal břizolit s technikou tzv. „cucanou“.

V dnešní době jsou tyto chaty různými způsoby přestavovány. Může se jednat o neodborně řešené přístavby a nástavby, nevhodně zvolené barvy plastových oken, jiné ze staveb mohou naopak chátrat. Tento případ je vidět na fotografii níže z ulice Konečná, k. ú. Strašín u Řičan. Zastavěná plocha chaty činí 30 m² a střešním krytinou jsou bohužel eternitové desky s v posledních letech tolik diskutovaným azbestem. Stejný případ je ve velkém procentu z dochovaných původních chat, majitelé se pomalu snaží o renovaci střechy díky vysokým nákladům spojeným s ekologickým odstraněním eternitových desek kvalifikovanou firmou.

Obrázek číslo 33 – rozpadající se chata v ulici Konečná, k. ú. Strašín u Říčán
Zdroj: Vlastní fotodokumentace, dne 16. 3. 2020

3.5 Suburbanie

V posledních letech přibývá krajinného prostoru, který je neustále zastavován. „Součet rozlohy tzv. „ostatních ploch“, zastavěných ploch a nádvoří v roce 2009 činil 8 295,2 km², tj. 10,52 % z celkové rozlohy území České republiky“ (Cílek et al. 2011). Velmi oblíbeným pojmem pro okraje současných měst, které jsou zaplavovány novou výstavbou, je tzv. sídelní kaše. V angličtině se pro tento fenomén používá výraz urban sprawl zachycující soudobé roztahování měst do okolní krajiny a tím řídnutí města jako takového.

V tomto kontextu byly Říčany dlouhou dobu městem splňujícím jeho pravou definici. „Bylo zjištěno, že tradiční hustě osídlené město přináší řadu výhod, které předměstské oblasti postrádají. Jednou z nich je prostorová blízkost aktivit všedního dne, která suburbii chybí“ (Hnilička 2005). V dnešní době se bohužel i zde objevil problém v podobě prostorové vzdálenosti, kdy se velká část říčanské populace stala závislou na automobilu. Dle některých studií se nelze vyhnout závislosti na vlastním dopravním prostředku při hustotě osídlení okolo 30 - 40 obyvatel/ha. Toto rozmezí odpovídá zástavbě rodinných domů se zahradami. Smysluplnost využití hromadné dopravy vidí vědci při hustotě nad 50 obyvatel/ha. Rozptyl obyvatel i událostí se stal jevem, který dnes provází téměř všechna světová předměstská území.

Architektura chápaná v tradičním smyslu se odsud vytratila, pohlcena funkcionalistickým urbanismem a nahrazena abstraktními schémata ekonomického plánovacího kalkulu a industriálního procesu. Urbanistická scéna byla výsledkem distribuce stejných budov se stejnými rastrovými povrchy ve volném prostoru. Teprve jejich celkové perspektivy, kontrasty, rytmy, siluety, souhra s krajinou, měly vytvářet estetický charakter prostředí. V této scéně, vytvořené z velkého množství stejných, průmyslově vyrobených elementů, však zcela chyběly rozpoznávací znaky, jejichž prostřednictvím by bylo možno bezpečně identifikovat jednotlivá místa v nerozlišeném rozsáhlém prostředí (což byl ostatně ideální cíl utopie moderní avantgardy) (Halík 1996).

Dochází k hledání identity prostředí, která je čím dál více požadována díky zobecněnému obrazu urbanistické scény okrajových oblastí města. Důležitý je také pojem místa, jež je součástí lidské existence a jejího integrování do společnosti a její společenské struktury. Historické město Říčany nelze ve venkovských částech nahradit uniformitou

industriální či urbanistické utopie v podobě moderní chaotické zástavby, ale jako důležité je vidět v rozvoji města zvrstvení historických „stop“ a údolí.

Město Říčany se skládá ze sedmi katastrálních území: Říčany, Jažlovice, Kuří, Pacov, Radošovice, Strašín a Voděrádky, z nichž má největší hustotu osídlení jádrová část obce Říčany. Právě zde se počet obyvatel k 1. 1. 2020 vyšplhal na 15 217. Přidružená katastrální území mají rozvolněnou venkovskou zástavbu často se vyznačující nepřehlednou směsí nesourodých a do sebe nezapadajících architektonických stylů.

Rozvoj dopravy umožnil rozšiřování zástavby do okolí měst, pro které se stala problémem změna měřítek, došlo k tzv. prostorovému rozvolnění zástavby. Při řešení kvality života v rámci bydlení je vždy potřeba posuzovat nejen dům samostatně, ale také jeho vztah k širšímu okolí. Některá veřejná prostranství v Říčanech působí neútesně a minimální % míra stanovené zeleně je i přes regulativa často nedodržována samotnými obyvateli. Na jednom zmapovaném pozemku došlo po kolaudaci novostavby k jeho rozdělení na dva menší, prodeji druhé části pozemku se starou chatou a na pozemku se současnou novostavbou byla téměř většina zeleně zastavěna zámkovou dlažbou, která se v létě sice oproti klasickému asfaltu méně rozpálí a zároveň je schopna vsakovat dešťovou vodu do podloží, ovšem oproti trávníku nedostatečně splňuje parametr snižování prašnosti a v neposlední míře opět nesplňuje procentuální parametry pro výskyt zeleně. Často také dochází k následnému zbudování přístaveb, přístřešků, garáží aj. bez podání žádosti na stavební odbor.

Při stavbě měst Lynch (2004) připomínal skutečnost, kdy město není postaveno jen pro jednu osobu, ale pro velké množství lidí různého původu, temperamentu, profese a sociálního zařazení. Analýzy naznačují podstatné rozdíly ve způsobu, jak různí lidé své město chápou, na kterých prvcích jsou nejvíce závislí a které vlastnosti forem jsou pro ně žádoucí. Urbanista proto musí navrhovat město, které je bohatě vybaveno cestami s jasnými okraji, významnými prvky, uzly a oblastmi. Ve městě se neuplatňují jen jeden nebo dva prvky, ale pracuje se v podstatě se všemi. Jen takové prostředí bude obsahovat dostatek vjemů pro různé pozorovatele a bude vyhovovat jejich osobitému vidění světa.

Podle Kriera (1997) zapomínáme, že město a venkov nejsou proměňovány nějakou chaotickou a nekontrolovatelnou činností. Ve skutečnosti se tak děje cestou politiky, zákonů, nařízení. Ty určují hustotu osídlení, zónování, využívání pozemků, úpravy povrchů i výšku budov, stejně jako ovlivňují jejich tvar, vzhled i jednotlivý význam. Vzhled měst i venkova a jejich uspořádání jsou důsledkem lidského myšlení a praktické volby.

Day (2004) zviditelnil myšlenku rychlé urbanizace našeho světa. Města dnes spotřebují dvě třetiny veškeré energie. Žije v nich šedesát procent světové populace. V roce 2050 to bude již osmdesát procent. Asi třetina z nich bude žít v megapolích měst. Ještě za života našich dětí bude čtvrtina obyvatel země bydlet ve městech se čtyřmi či více miliony obyvatel, daleko od přírody a jejich procesů podporujících život. Již dnes mnoho lidí zná divočinu spíš z televizní obrazovky, než na vlastní kůži, pamatují si více postav z televize, než osobností veřejného života, mají více internetových přátel, než přátel, kterých se mohou dotknout. Velká společenství, ohromná města, jejich hluk, znečištění, chudoba a míra stresu, vykořenění a ztráta tradičních uskupení a kultur – to vše přispívá k odcizení.

Pro zajímavost také přikládám srovnání městských trendů definovaných Cochem et al. (2007), jež se v rámci evropského prostoru vyvinuly během posledních dekad. Projekt několika autorů zjistil, jak významnou roli sehrál různorodý systém ve stavění domů i bydlení v určení

rozsahu městské hustoty v odlišných zemích Evropy a ovlivnil možnosti a prostředky veřejného zasahování do kontroly městského rozrůstání. Balchin (1999) rozděluje státy ve své práci o bydlení v Evropě do 4 skupin na státy, ve kterých se hlavní tendencí stalo bydlení v pronájmu (zahrnující Německo nebo Švýcarsko), státy, kde silně převládá sociální – společné bydlení (Nizozemí, Švédsko, Rakousko a Francie), státy, kde dominuje bydlení v osobním vlastnictví (např. VB, Irsko, Španělsko nebo Itálie), a nakonec státy, ve kterých je systém bydlení v procesu přeměny (např. Maďarsko, ČR, Polsko, Slovinsko, Chorvatsko).

3.5.1 Před-určenost místa

Pro plánování a realizaci měst je taktéž důležitá tzv. Před-určenost místa, u níž lze zdůraznit obecnou tezi, která je podle Lukáše Vacka (Blažková et al. 2015) již dopředu nadefinována v jeho přírodní, krajinné, topografické i geografické situaci. Způsob osvojování a definování prostoru obsahuje ideu místa. Vznik významuplného městského prostoru je tedy spjat s interpretací daností, přičemž interpretace je tvorbou. Vytváření, přetváření a dotváření je kontinuální tvůrčí dialog, urbanistický čin. Jeho hodnota spočívá ve způsobu a schopnosti čtení místa. A to i tehdy, kdy se síla idey (nové interpretace) staví k minulému do protikladu. Historie urbanismu prokazuje, že čtení místa je v přímém vztahu k paradigmatu myšlení doby (kdy předmět zůstává, ale je nahlížen v jiném světle). Dynamika soustavných proměn městského prostoru v sobě reflektuje do jisté míry postoj člověka k místu. Stejně důležité je vymezení formy, užívání, paměti a symbolického významu jednotlivých míst, která navíc odkazují k rovině osobní (individuální paměť daného prostoru) a rovinu kolektivní (sdílenou).

3.6 Problémy v suburbánní části města Říčany – k. ú. Radošovice

3.6.1 Cesta jako pojem

Dalším významným prvkem města je cesta. Lynch (2004) poznamenal, že se jedná o jakési dráhy, po nichž se obvykle, příležitostně nebo potenciálně pozorovatelé pohybují. Můžeme sem zahrnout ulice, procházkové trasy, dopravní tepny, kanály i železnice. Tyto prvky jsou pro lidi v jejich představách rozhodující. Lidé se pohybují po městě, a přitom ho pozorují. Ve městě by cesty měly být dobře rozpoznatelné spolu s nadefinovanou kontinuitou nutností. Lynch (2004) uvádí, že vlastností, jež podporuje plynulý průběh cest, je i přítomnost zeleně a fasády domů lemujících ulici.

V krajině šlo při tvorbě cest o respektování reliéfu krajiny. Důležité bylo, aby krávy či koně utáhly do kopce fůru obilí, aby klesání šlo ubrzdít a cesty vedly širokým obloukem odpovídajícím rejdu vozu. Proto je průběh starých cest „organický“, jejich objemné oblouky připomínají ergonomicky formovaný starý nástroj (Cílek et al. 2011).

K prohloubení imageability městského prostředí je nutné rozvíjet vizuální identifikaci a vnitřní strukturu. Jednotlivé prvky jako jsou cesty, okraje, oblasti, uzly a významné prvky, jsou stavebními bloky při procesu vytváření pevné a diferencované struktury v městském měřítku. Z toho cesty, jakožto síť navyklých anebo potenciálních linií pohybu skrze městský komplex, mají nejvíce předpokladů, aby se podle nich organizoval celek (Lynch 2004). To lze vidět i u postupného rozšiřování města Říčany, které se rozrůstalo právě podél hlavních dopravních tepen a cest. Důležitá je také koncentrace zvláštního využití podél průběhu

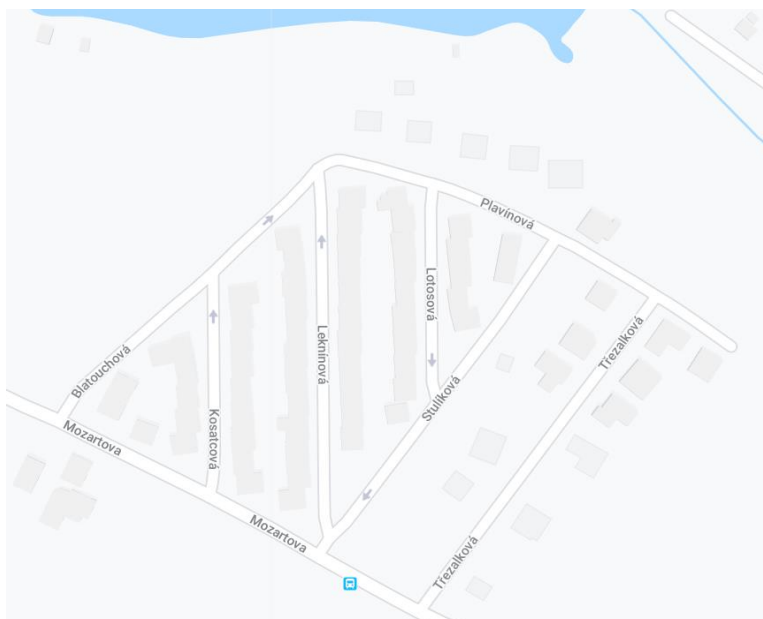
některých silnic. Například ulice Černokostelecká směřující z Prahy do Kostelce nad Černými Lesy a dále do Kutné Hory centralizovala podél celé své zastavěné délky mnoho obchodů a služeb.

V současné době pojem cesta dělíme dle výkladových slovníků na: polní cestu, lesní cestu, stezku, pěšinu a silnici. A právě poslední z nich je rozebrána níže v monitorovaném katastrálním území Říčany – Radošovice, ve kterém se nachází jen minimum adekvátně upravených komunikací plnících svou dopravní roli.

3.6.2 Dopravní komunikace – Říčany - k. ú. Radošovice

Ve velkém množství případů jsou místní komunikace v dezolátním stavu. Jedná se zpravidla o nezpevněné komunikace, většina z těchto cest je tvořena udusanou hlínou, vysypaným štěrkem či kombinací obojího. V některých úsecích je asfaltový povrch zcela rozpuštěn. Pouze několik málo ulic má zpevněné okraje v podobě krajnic. Odvodňování většiny komunikací v katastrální části Říčany – Radošovice není dostatečně řešeno a je jen výjimečně zajištěné pomocí stuh a drenáží na uspokojivé úrovni.

Na základě vlastního výzkumu jsem v k. ú. Radošovice sledovala a vyhodnotila tři základní parametry, které po bezproblémovém přísunu vody i využití odpadů poskytují obyvatelům ve městě klidnější a spokojenější život. Jednalo se o monitoring zpevněných příjezdových komunikací a stanovení si jejich množství, sledování výskytu místního osvětlení na ulicích a stejně tak umístění chodníků pro pěší k jejich bezpečnému pohybu podél cest. Z těchto tří jmenovaných bodů dopadl nejhůře parametr poslední. Chodníky pro pěší jsou v Radošovicích pouze u 28 ulic z celkového počtu 71. Jedná se pak zpravidla o lokality nově vybudované. Příkladem je oblast vyznačená na mapě níže, ve které se nachází 8 ulic, z nichž všechny mají postranní chodníky pro pěší. Podle letecké mapy z geoportálu je patrné, že většina ze zdejších domů byla postavena až po roce 2000, dříve existovaly pouze vily podél ulice Třezalková.

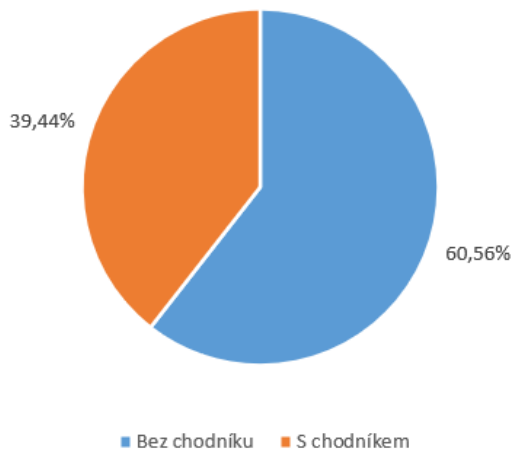

Obrázek číslo 34 – mapa části k. ú. Radošovice

Zdroj: webové stránky: Google Maps

Na grafu níže vidíme procentuální rozdělení komunikací bez chodníků a s chodníkem. Téma bezpečnosti chodců by mělo být více zahrnuto do současných i budoucích aktivit radnice s odkazem na pouhé 40 % zastoupení cest s postranní pěší zónou pro chodce. Značná část obyvatel tak chodí podél městských komunikací za plného provozu, což je život ohrožující.

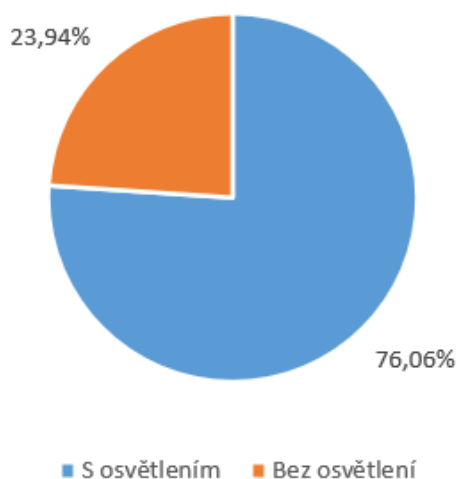

Graf číslo 3 – procentuální rozdělení příjezdových komunikací s chodníkem pro pěší a bez chodníku v k. ú. Říčany - Radošovice

Zdroj: vlastní studie

Další bod tvoří příjezdové komunikace. Těch zpevněných je v k. ú. Radošovice 52, nezpevněných 19. Za zpevněné cesty jsou považovány všechny s asfaltovým povrchem. Ten je ovšem často popraskán, vysypán štěrkem či betonovým recyklátem a jsou v něm několik centimetrů hluboké díry.

Posledním zkoumaným prvkem je místní osvětlení. To se v případě kratších ulic vyskytuje nejčastěji na jejich samém začátku a dále nepokračuje. Jedná se o komunikace do délky okolo 100 metrů. Podél delších cest je lamp vícero.

Graf číslo 4 – procentuální rozdělení komunikací s osvětlením a bez v k. ú. Říčany – Radošovice

Zdroj: vlastní studie

3.6.3 Pitná voda

Hlavním zdrojem pitné vody je dodnes u některých domů vlastní vrt či studna. V loňském roce došlo k zavedení vodovodu z obecního rozvodu do několika dalších ulic např. Na Okraji. Místní studny rozhodně nejsou zárukou pitné vody. Často se v ní vyskytuje nepřípustné množství bakterie *Esterichia Coli*, koliformní bakterie aj. Jak již bylo zmiňováno, dochází také k jejich zanesení a prosakování. Většina z místních obyvatel, pokud má tu možnost, využívá kombinaci vlastního vrtu a městskou vodu, chataři si pitnou vodu často přivážejí v barelech. A místní vodu používají pouze jako užitkovou.

3.6.4 Splašky

Ne do všech ulic vede připojení na městskou kanalizaci. Stále nezanedbatelné množství obyvatel i chatařů využívá septik. V případě septiků vybudovaných před desítkami let dochází k prosakování tekutého odpadu do půdy a v některých případech rovněž do vody, může dojít k narušení podzemních vod a pitné vody. Část chatařů vlastní rovněž suché a chemické záchody.

V územním plánu města Říčany z května roku 2014 je nově nadefinována nutnost a faktor limitních možností odkanalizování území, které je důležité pro výrazné etapizace výstavby v dosud nezastavěných územích, při rozhodování u výraznějších projektů s nároky nad 30 EQ/povinnost dokladování kapacity na ČOV, dále je při nové výstavbě povinně zasakování dešťových vod na vlastním pozemku či tvorba retence a dešťové kanalizace (Kaplan 2014).

Centrálním bodem systému je ČOV Říčany, která je dostatečně kapacitní pro stávající stav, pro celkový plánovaný rozvoj však bude její kapacita překročena. Navrhuje se proto nová ČOV Říčany II, umístěná mezi místní část Pacov a vodním tokem Rokytky, který bude zároveň recipientem vyčištěných odpadních vod. Rozloha areálu ČOV Říčany II. i rozmístění jednotlivých objektů bude umožňovat její rozšíření na kapacitu cca 8 000 EO. V této souvislosti bude přepojeno výtlačné potrubí v ul. Ke Koupališti u náměstí Čsl. Armády, nová výtlačná stoka bude vedena severním směrem do nové ČOV, zrušena bude ČS3 v ulici Janáčkově. Strašín bude přepojením výtlaku odkanalizován na novou ČOV. ČOV Říčany II. bude řešena technologicky tak, aby nedošlo k nepříznivému ovlivnění Přírodní rezervace Rokytky.

3.6.5 Budoucí investorské projekty a navržené zastavěné plochy v ÚP

S odkazem na výše zmíněnou situaci s nedostatečnou kapacitou odpadních vod a sítí služeb souvisí také budoucí investorské záměry. V lokalitě na hranici k. ú. Říčany – Radošovice a Říčany – Strašín se předpokládá nová výstavba rodinných domů. Podle územního plánu půjde o bydlení městského a příměstského typu. Výstavba/realizace se očekává v horizontu 2 – 4 let podle rychlosti převodu orné půdy na stavební pozemky a schválení projektu dvou budoucích investorů, pana Davida Šindeláře a Martina Böhma. Osídlení je typováno na střední hustotu, velikost pozemků nebyla v době mé konzultace s panem Šindelářem přesně stanovena, ale zvažoval se rozsah 1 000 – 1 500 m². Celková společná plocha několika katastrálních pozemků výše zmíněných majitelů 9 697 m² může v budoucnu obsáhnout od 7 – 9 novostaveb a je nutné počítat se záběrem zbývající volné půdy pro příjezdové komunikace. Stejně tak důležité je

zvážení napojení na veřejné osvětlení a napájení lokální čistírny odpadních vod. Majitelé mají za úkol toto místo celkově revitalizovat a zvážit možnost vybudování služeb či hřiště, odpočívadla, laviček.

Obrázek číslo 35 – budoucí investorský projekt vznikne na 4 pozemcích označených růžovou barvou a šipkou v k. ú. Říčany - Strašín, koordinací výkres

Zdroj: Územní plán města Říčany, květen 2014

Další novostavby vznikají či budou vznikat jednotlivě v ulici Na Okraji v rámci k. ú. Říčany – Radošovice vyznačeného na obrázku číslo 36.

Obrázek číslo 36 – ulice Na Okraji, ve které vznikají postupně další novostavby, koordinací výkres k. ú. Říčany – Radošovice

Zdroj: Územní plán města Říčany, květen 2014

3.6.6 Zahraňní inspirace od krajinňých architektů

S odkazem na Uffelenovo (2010) shrnutí vybraných ukázek různě účelově využitých prvků krajinňé architektury napříč kontinenty bych v rámci města Říčany a jeho proměn ve stylu bydlení i života uvnitř něj doporučila větší využití parků, předzahradek a jiných krajinňých prvků, která můžeme nalézt například v americkém Denveru, hlavním městě státu Colorado. Zde se prostory bývalého letiště proměnily v tzv. Stapleton Park a jsou ukázkou originálního plánu se systémem zelení, jež byl navržen tak, aby sloužil svým obyvatelům žijícím v poměrně rozsáhlé vilové zástavbě, která se v místě starého letiště začala plánovat v roce 1989 a první rezidenti se do této části města stěhovali roku 2002. Jen podél širokých tříd, dřívějších runway, bylo vysázeno přes 27 000 stromů.

Stejně tak mě zaujal architektonický návrh z Fremontu v USA, Irvington Terrace, beroucí zřetel na uspořádání prostorů pro pěší s propracovaným střídáním slunných a stinných míst a osázených ploch, jež zvyšují hodnotu pro obyvatele i návštěvníky. Tento projekt byl v roce 2008 oceněný zlatou plaketou za nejlépe dostupný cenový projekt. Jeho výhody lze vidět na obrázku č. 40 níže.

Obrázek číslo 37 – Děti hrající si na dvorku, Irvington Terrace, Fremont, USA
Zdroj: fotografie z knihy *Landscapes Architecture*, Chris van Uffelen, 2010

S tímto fenoménem propojování obytné zóny s přírodními prvky se setkáme také v mnoha evropských zemích. Krásný příklad s nachází ve francouzském městě Gien, Résidences des Hauts de Gien (v překladu Rezidence na Gienských výšinách). Čtyři plochy ponechané pro bytovou výstavbu jsou ohrazeny stěnou z vysázených stromů. Již existující cesty lemují aleje a dělí celý prostor na příslušné velké městské obvody. Hranice obytných oblastí jsou navrženy stejně jako hranice parku, to znamená vizuálně prodyšné, ale fyzicky neprostupné. Uprostřed každé plochy jsou lesní parkoviště a zahrady založené pro každou budovu. A právě tyto výše zmíněné koncepty spojených zahrad či parků lze doporučit jako nutnou součást budoucí zástavby.

Obrázek číslo 38 – květinové záhony mezi chodníky a parkovištěm, Gien, Francie
Zdroj: fotografie z knihy *Landscapes Architecture*, Chris van Uffelen, 2010

3.7 Existenciální rozměr krajiny a města

Je důležité zdůraznit, že samotný pojem „krajina“ se objevil až na začátku 90. let 20. století a patří mezi nejzásadnější slova této doby. „Pojem krajina v přírodních vědách částečně nahradil pojem ekosystém a v humanitních disciplínách se stal trochu nostalgickým povzdechem nad světem, který ztrácíme“ (Cílek et al. 2011). Lidé si často pod označením krajiny představují vše „přírodní“ a přirozené vzniklé, ale krajina jako taková existuje pouze ve své kulturní podobě. Ať už se jedná o krajinu městskou, venkovskou či neměstskou. Veškerá krajina je výsledkem lidské činnosti, která do její přeměny a tvorby průběžně zasahovala. Krajina je tedy velice silně spojena se způsobem bytí člověka v prostoru a čase a má tedy existenciální a méně často si uvědomovaný transcendentální rozměr.

„Potřeba existenciální opory stála u zrodu prvních lidských sídel i organizace krajiny a jako taková zůstává potřebnou i v současnosti, kdy má přinejmenším bezprostřední vliv na identifikaci a orientaci“. Díky lidské touze po neustálém hledání smyslu života, může právě vazba k městskému či vesnickému prostoru nabývat své smysluplnosti díky odrázení neustálých změn v prostoru a čase a oboustrannému reagování na tyto proměny. Ať již jde o fenomén bydlení, rekreace či relaxace (Blažková et al. 2015).

Při projektování vesnic i měst je důležité pracovat s nejmenším měřítkem územního plánování. Gehl (2012) uvádí, že městský design a urbanismus se dají popsat jako činnost, která zahrnuje několik velmi odlišných úrovní měřítka. Existuje velké měřítko, které obnáší celkové zacházení s městem v dimenzi čtvrtí, funkcí a dopravních zařízení. Takové město vidíme z dálky nebo z ptačí perspektivy. Pak je tu střední měřítko, stavební, které popisuje, jak mají být navrženy jednotlivé segmenty nebo čtvrti města, jak uspořádat budovy a městské prostory. To je plánování města v perspektivě nízko letící helikoptéry. Poslední, ale určitě neméně významné je malé měřítko, lidská krajina. To je město, jak ho budou ve svém zorném poli vnímat lidé užívající městský prostor. Nejde tu o rozsáhlé městské siluety nebo o spektakulární rozmístění zajímavých budov, ale spíš o kvalitu lidské krajiny, kterou člověk intuitivně

pocituje, když prochází městem nebo se v něm zdržuje. Je to práce s architekturou při rychlosti 5 km/h.

Jak známe z minulosti, stavitelství tvoří prostředí. Životní prostředí – fyzikální prostředí. Architektura pak tento rozměr doplňuje o duchovní prostředí – mentální prostředí. Urbanismus v celé své historii definuje virtuální prostředí „ideálního města“, k jakému se pokoušíme přiblížit. Jak zmiňuje Koucký (2006) potřeby stavby města a územního plánování jsou potřeby vidět město z dnešního horizontu a to z horizontu vrstvení.

První vrstvou je Krajina, která však již dávno není přírodou. Ta byla ve většině případů v průběhu času účelově a geometricky „přestavěna“ a dochovala se pouze v různé podobě v „původní“ morfologii terénu. Druhou vrstvou je Město. Umělá struktura narostlá věkem. Třetí vrstvou jsou toky, tedy infrastruktura. V tuto chvíli řešíme nejen ve městě Říčanech, zdali se „městské“ prostředí stane v budoucnu jednou jedinou do krajiny rozvolněnou strukturou či dojde ke smysluplnému ohraničení města v kontrastu k volné krajině.

Krajina má čtyři základní části: ohniska, rozhraní či hranice, koridory a plochy vymezené hranicemi. Pokud se zabýváme rozčleněním města, je aplikace tohoto urbanistického členění zřejmá. U krajiny se přirozená ohniska nazývají biocentra a přirozené trasy biokoridory. Právě zde je největší druhová diverzita. „V posledním desetiletí se při ochraně krajiny a přírody uplatňuje přístup, který počítá s tzv. ekologickou kostrou krajiny, která sestává z biocenter a biokoridorů vytvářejících územní systém ekologické stability neboli v hantýrce územního plánování „úses“ (Cílek et al. 2011).

Spolu s výše zmíněným lze i samotnou vegetaci rozdělit do mnoha podskupin dle nejrůznějších členění: například Oliver Rackham rozlišuje ve své knize *Stromy a lesy v britské krajině* šest tradičních „cest“, kterými jsou stromy spojeny s lidskou činností: jsou vysazovány v ovocných sadech, ulicích a zahradách, na lesních pastvinách, v umělých plantážích (lesích) a konečně i jako nelesní stromy v živých plotech a na polích. I při vědomí velkých rozdílů mezi britskou a českou krajinou je toto členění v našich podmínkách na obhospodařovaných plochách bez problémů použitelné, jen je nutné k němu doplnit v naší krajině tolik důležitá stromořadí na březích rybníků a stromy u vodních toků. Aleje a stromořadí jsou zcela zvláštní kapitolou, neboť mohou být součástí jak města a jeho ulic a zahrad, tak pole a jeho cest a remízků, úvozů a konečně i lesa (Veličkovi 2013).

3.7.1 Aleje

Pod pojmem alej či stromořadí si obvykle představíme jednu nebo více řad stejně starých stromů vysázených v určité vzdálenosti dle potřeb použité dřeviny a kompozičního záměru. Stromořadí a aleje nás doprovázejí podél vodních kanálů, kde svým stínem zabraňují nadprůměrnému výparu a přinášejí příjemný stín návštěvníkům. Zároveň jsou důležité i pro svůj zvukový efekt (Velička 2013).

Aleje neboli stromořadí jsou jednoznačně lidským výtvořem, idealizovanou formou přírody, která nás provází podél našich stezek odpradávná. Je nejen přírodním, ale především specifickým živým kulturním dědictvím, které stojí za to zachovat a v pravý čas obnovit pro generace budoucí. Není to trvalý prvek, ale dílo proměněné v čas, jež má více méně předpokládanou délku života. Tu může prodloužit včasnou obnovou jen člověk, který aleje a stromořadí ke svému užitku a potěše kdysi dávno vytvořil (Velička 2013).

Aleje – tak, jak je typicky neznáme, jsou záležitostí velmi starou: „Jsou známe aleje sfing, sloupoví chrámů... a možná, že existovaly i aleje stromů, ale nedochovaly se.“ Nicméně doklady o existenci starověkých alejí lze nalézt v kusých záznamech již od nejstarších civilizací – v Egyptě, Palestině, Persii, Indii, Řecku, ve starém Římě. Je jisté, že aleje a stromořadí patřily už od nejstarších dob k základním tvůrčím prvkům kulturní krajiny – tedy krajiny dotčené lidskou rukou. Byly odedávna součástí zahrad, pietních míst i měst, kde hrály roli důležitých prostorových prvků (Velička 2013).

Předobraz alejí můžeme nalézt při dálkových kupeckých a solných stezkách, které často pro snadnější orientaci cestujících vedly podél řek. Někde se dodnes zachovaly potomci prastarých stromů, které dozajista sloužily v nepřehledném terénu pro označení důležité křižovatky a v některých úsecích snad i k přistínění cesty jako ochrana před sluncem, větrem či sněhem. Plnily tedy velmi podobnou funkci jako v pozdějších dobách aleje: zajišťovaly dobrou orientaci a chránily před nepřízní počasí (Velička 2013).

Podle Veličky (2013) jsou druhy stromů používané v alejích a stromořadích nesmírně zajímavým námětem ke studiu. Každé historické období má své oblíbené (a zcela neoblíbené) druhy stromů. Druh stromu a kvalita jeho života jsou vždy do značné míry limitovány přírodními podmínkami: konkrétním typem půdy a geologickým podložím, množstvím srážek, hladinou podzemní vody, nadmořskou výškou, tvaroslovím terénu, převládajícími větry, materiálem, ve kterém jsou stromy zasazeny (trávník, pískové plochy, dlažba) a také okolním prostředím. Od baroka se v naší krajině zabydlely jírovce lidově nazývané koňské kaštany, původem z horských lesů na Balkáně. V 17. století byla velmi oblíbená lípa velkolistá (*Tilia platyphyllos*) či její přirozený kříženec s lípou srdčitou – lípa obecná (*T. x vulgaris*). V 18. století se často vysazují do alejí jilmy, ve velkých parcích i smrky, jedle či modříny. Postupně nabývají na oblibě pyramidální topoly nebo topoly černé vlašské, které jsou nazývány též lombardskými. V romantismu se stal velmi populární také trnovník akát (*Robinia pseudoacacia*). V osvícení se hojně kolem komunikací rozšířily hospodářsky využitelné hrušně, jabloně, ořešáky a třešně. Až mnohem později (od poloviny 20. století) se začaly využívat dnes časté dřeviny – topol kanadský a jeho kříženci a javor jasanolistý. Koncem 18. století se v příhodnějších oblastech Evropy rozšiřují platanové aleje.

3.7.2 Aleje v Říčanech

Aleje často zobrazují prostupnost obcí a měst do krajiny. Stromy jsou hlavními kompozičními prvky krajinářské architektury. Dalším významným prvkem v ploše a prostoru je cesta. Nejinak tomu je v případě záznamů prvních alejí v obci Radošovice i ve městě Říčany, které můžeme pozorovat na mapě níže. Jedná se o mapu ze II. vojenského mapování z roku 1852. Na snímku je vidět alej, která prochází Radošovicemi a vede podél jedné z hlavních dopravních komunikací současnosti, ulice Černokostelecká. Tato obchodní stezka je zřetelně zaznamenána již v Müllerově mapě Čech z roku 1790 - 1800 či v mapě s názvem Charte des nördlichen Theils vom dem Königreiche Böhmen welcher die zur Leitmeritzer Bischoeflichen Dioeces gehörigen Kreise nebst den angrenzenden Theilen bis zur Hauptstadt Prag enthaelt un IX Blaettern vydané v roce 1833 a svým umístěním opisuje současnou komunikační tepnu spojující Prahu, Uhřetěves, Říčany, Mukařov, Kostelec nad Černými lesy s městem Zásmyky a Kutnou Horou. Zároveň si lze povšimnout jednostranného stromořadí na okraji města Říčany,

vedoucí do těsné blízkosti zříceniny říčanského hradu, jež se minimálně svým umístěním zachovalo do dnešní doby a setkáme se s ním v ulici Na Obci. Dvoustranné stromořadí neboli alej objevíme v ulici Široká směřující přímo na náměstí. Menší alej, která se v té době vyskytovala také za Mlýnským rybníkem, je z mapy těžko čitelná.

Obrázek číslo 39 – mapa Radošovic

Zdroj: II. Vojenské mapování, 1852 <http://www.chartae-antiquae.cz/cs/maps/13229>

Na mapách datovaných po roce 1852 se začínají objevovat aleje nové. Ty lemují cesty do města Říčany z obcí Krabošice a Voděrádky. Hovoříme například o mapě Umgebungsplan von Prag z roku 1868 – 1869 či o podrobné mapě zemí Koruny české vydané roku 1909, na které si můžeme povšimnout alejí vysazených již podél všech hlavních komunikací vedoucích do jádrové části města. V této době můžeme mluvit o pravidelných alejích z hlediska jejich prostorového uspořádání různých druhů stromů v pravidelných řadách či skupinách. Po prozkoumání jednotlivých map z tohoto období lze potvrdit téměř 100 % výskyt alejí v okolí města Říčany u hlavních cest vedoucích z jedné obce do druhé. V případě menších polních pěšin můžeme pozorovat stromořadí, které se v některých definicích liší od aleje jednostrannou výsadbou stromů. Alej je vnímána jako víceřadá výsadba. Důležité je si uvědomit, že silnice a cesty té doby byly uzpůsobeny na potahovou či pěší dopravu. Na fotografii je zaznamenána jedna z příjezdových komunikací do Říčany, ulice Široká.

Obrázek číslo 40 – ulice Široká, Říčany

Zdroj: Zdroj: Sbírka Muzeum Říčany – inventární číslo H 15263

Krásná jasanová alej byla vytvořena na cestě Svobody směrem z Masarykova náměstí na nádraží. Začátkem 20. století se podél této ulice vybuďovalo mnoho vil a kromě ní vyrostla celá ulice Smírických směřující k lesu a věhlasné Olivovně. Aleje vedoucí z centra ven zde vytvořily jasně organizované propojení mezi starým městem Říčany a jeho nově vznikajícím „předměstím“ Radošovice.

Aleje ukazují směr hlavních městských os a dodávají tak městskému plánu třetí dimenzi. V první polovině 20. století pokračovala tvorba alejí, tentokrát hlavně z důvodu využití ovoce. Jednalo se o jedinou cíleně vysazovanou vegetaci mimo les, neboť se krajinou začalo zrychleně projíždět a přesouvat se z místa na místo. V Říčanech se vysazovaly a byly oblíbeny třešňové aleje. Velička (2013) první polovinu 20. století popisuje jako čas proměny, kdy „pro stále více lidí“ přestává být volná krajina místem života a práce“, začínají ji více využívat k odpočinku a hledají tu krásu a klid. Zároveň dochází k první pozemkové reformě, ke které se objevují návrhy na dokončení v průběhu 2. světové války. To vše bylo dokončeno v deformované podobě po vzoru Sovětského svazu. Proměňuje se cestovní síť, již ji netvoří jasná spojnice pole – stáj, ale nové propojení centrální středisko – pozemky. Mnohdy nevratně se přesouvají majetky. Kolektivní zemědělství se stává v dosavadní historii nejničivějším fenoménem i pro drobné prvky v krajině. Společně se scelováním polí mizí křížky, kapličky, Boží muka i se stinnými stromy, jež byly do této chvíle jejich nedílnou součástí. Důsledkem uvedených změn je postupné „vytracení pěšího člověka“ z krajiny.

Význam stromoví podél silnic ve sledovaném období vystihl výnos ministerstva veřejných prací z 9.12.1924, č.j. 11 b-96/5-1923/8868-1924: „Stromořadí při veřejných silnicích a cestách je důležitým prostředkem k označení směru silnic a cest doby noční, při vánicích sněhových, při záplavách apod. a bezpečnostním opatřením na silnici, které chrání povozy a chodce na vysokých hrázích podél rybníků, potoků, řek, roklí před sjetím, resp. Pádem. Řádně vzrostlé a pěstované stromořadí jest dále ozdobou každé silnice, zpříjemňuje za parných letních dnů svým stínem chodcům a zvířatům chůzi a přispívá nemálo k okrášení a zvelebení celé krajiny a jest konečně, pěstuje-li se racionálně, vydatným zdrojem příjmů, poskytujíc dříví, ovoce apod.“ Předpisy dále rozlišovaly, zda byly stromy vysazovány na banketu nebo až za silničním příkopem. O stromy na banketu měla za úkol pečovat obec, které však z těchto stromů náležel výtěžek. Stromy za příkopem byly vysazovány na pozemcích soukromých vlastníků a péče o ně příslušela jim a stejně tak i užitek (Velička 2013).

Aleje podporují venkovskou i městskou biodiverzitu vytvářením úkrytů a vhodných stanovišť např. pro hmyz. Aleje, zvláště s keřovým podrostem mohou být do jisté míry biokoridorem umožňujícím pohyb živočišných a některých rostlinných druhů mezi stanovišti, chrání okolí proti větrné erozi, v některých úsecích jsou ochranou před závějemí. Poblíž měst či vesnic se stávají přirozeným filtrem hluku a prachu.

3.7.3 Návrat remízů

Město Říčany každoročně připravuje k realizaci i další projekty podporující návrat původních krajinných prvků do krajiny. Lauerová (2018) uvádí, že nové ostrůvky života přispějí k různorodosti biotopů a následně i ke zvýšení biodiverzity. Všechny výsadby v roce 2018 budou mít charakter stromo-keřového remízu, které ke krajině neodmyslitelně patřily před intenzifikací zemědělství. Konkrétně se jedná celkem o šest lokalit v katastru Říčan, Jažlovic a

Voděrádek. Vysazeno bylo například na podzim 2018 145 stromů a 11 236 keřů. Samotný remíz byl vysazen ze směsi dubu, buku, javoru a jilmu. V pásu kolem remízu byly vysazeny sazenice keřů brslen evropský, trnka obecná, kalina obecná, hloh obecný, růže šípková a líska obecná. Dotace na tuto akci byla přislíbena Ministerstvem životního prostředí na základě výzvy č. 59 OPŽP na kterou město reagovalo. Jedná se o celkovou investici přes 4 miliony korun, z čehož by dotace pokrývá 80 % způsobilých výdajů projektu.

Podle slov Lauerové (2018) návrat k půvabu krajiny před érou intenzivního hospodaření. Více stromů a květinové louky místo hojně hnojených a chemicky ošetřovaných polí. To je jedna z idejí, se kterou byl v blízkosti rybníku Srncí vysazen ovocný sad a alej. Volně naváže na nedalekou alej „Říčaňáků“ a ponese motivy souznějící s Ladovým krajem. 54 odrůd, z toho 22 vzácných historických druhů ovocných stromů, které se již běžně nevysazují, lemuje trasu plánované cyklostezky z Řičan do Světic. Celkem zde bylo vysazeno 259 stromů. Za pár let si tak budou moci návštěvníci utrhnout plody jabloní, hrušní, třešní, višně a švestek. Zasazeny jsou i méně časté druhy, třeba mišpule, kdouloň, jeřáb, aronie, moruše. Sad není oplocen a zastavit se zde nebo relaxovat na květinové louce tak bude moci každý návštěvník. Interaktivní hrací prvky a informační tabule doplní relaxační charakter lokality o zábavně vzdělávací aktivity. Odpočinková zóna s posezením, dřevěným přístřeškem, ohništěm, dřevěnou prolézačkou vznikne v další etapě.

V mnoha soudobých městech dochází k nebezpečí ztráty charakteru krajiny. Velička (2013) uchopil charakter čili svébytnost tak zdánlivě malichernou záležitostí jako je geometricky formulovaný proužek aleje – výsek krajiny, za překvapivě určující. V každé části města či místa by měl být smysl vnímání jiný. S rozrůstáním města a zabydlováním zkoumaného území je potřeba propojit krajinu s městskou strukturou. Není zde jenom místo („genius loci“), ale časově vnímatelná architektura místa, duch časů („genius temporis“ – chceme-li časoprostoru), a také řetězení z věcí, a v tom taky duch věci („genius res“), jako je městská krajina vstupující do těžiště zájmu obecného, nejenom architektury.

3.7.4 Památné stromy

V Řičanech nalezneme několik dochovaných památných stromů. Na hrázi Mlýnského Rybníka stojí mohutný soliterní exemplář ve velmi dobrém zdravotním stavu se symetrickou korunou. Jedná se o jírovec maďal (*Aesculus hippocastanum*). V ulici Politických vězňů u bytového komplexu zvaného „Na Fialce“ bylo roku 1968 vysazené stromořadí o 7 jedincích lip velkolistých (*Tilia platyphyllos*) k padesátému výročí založení Československé republiky, jako akt protestu ve vazbě na okupaci Československa cizími vojsky v srpnu roku 1968. V ulici Jizerská a na naučné stezce Řičansko jsou dominantou stromořadí duby letní (*Quercus robur*).

4 Metodika

Diplomová práce vyhodnocuje stavební vývoj od doby prvních dochovaných záznamů pocházejících ze 13. století. Bližší architektonický popis Říčan s budovou radnice objevujeme až ve století šestnáctém. Z tohoto období pocházejí první písemné zprávy o rozšiřování původního intravilánu města i monitoring stavebního rozmachu v té době ještě samostatné obce Radošovice, která dnes spadá pod katastrální území města Říčany. Rozbor čtvrti Radošovice probíhal především na základě studia archivních map Historického ústavu Akademie věd a VÚGTK spolu s použitím literárních zdrojů, z nichž nejzásadnějším byla kniha od regionálního historika, Ing. Gustava Trnky, *Město Říčany v minulosti i přítomnosti, Kapitoly z dějin Říčan*, v níž lze objevit zajímavé historické poznatky a citace od mnoha různých autorů. V souvislosti s tématem suburbanizace bylo zásadní urbanistické pojednání s názvem *Sídelní kaše zabývající se otázkami k sub urbánní výstavbě kolonií rodinných domů* od Pavla Hniličky.

4.1 Sledované území

Vývoj a dopad urbanizace byl sledován na městě Říčany ve Středočeském kraji, které se dělí na sedm katastrálních území: Jažlovice, Kuří, Pacov, Radošovice, Říčany, Strašín a Voděrádky a celková výměra činí 25,8 km². Říčany jsou součástí geologické jednotky označované jako Český masiv, tedy oblast ležící v pahorkatině s průměrnou nadmořskou výškou 341 m. V okolí města jsou výrazná údolí řek Vltavy, částečně Labe a jejich přítoků. Z hlediska fytogeografického členění lze území rozdělit na fytogeografický okres 64. Říčanskou plošinu a 41. Střední Povltaví. Z lesů Říčan a jejich okolí převažují nepůvodní porosty se smrkem či borovicí, místy jsou dochovány úseky přírodních biotopů – acidofilních doubrav, dubohabřin, acidofilních bučin, suťových lesů, ale i acidofilních teplomilných doubrav.

4.2 Vývoj Urbanizace

Pro doložení vývoje urbanizace ve městě Říčany bylo nezbytné prostudování archivních map například I. A II. Vojenského mapování, které byly dostupné v digitální podobě na webových stránkách Ústředního archivu zeměměřictví a katastru. Podrobnější informace o architektonickém vývoji lokální zástavby, suburbanizaci i krajinných prvcích byly čerpány z literárních zdrojů, které byly dostupné v tištěné podobě. V případě aktuálního tématu urbanizace a suburbanizace data vycházela z územního plánu města Říčany vypracovaného Ing. Arch. Ivanem Kaplanem z Agora Studia z květnu roku 2014, který je dostupný na webových stránkách města Říčany. Jeho součástí je koordináční výkres, na kterém bylo možné porovnávat 6 let stará doporučení pro budoucí výstavbu se současným zastavěním v roce 2020 popř. dodržení navrhovaného budoucího typu bydlení (bydlení v bytových domech, bydlení v rodinných domech – příměstské a městské, bydlení v rodinných domech – venkovské)

4.3 Vývoj životních podmínek

Životní podmínky byly a jsou závislé na vývoji urbanizace. K porovnání vývoje města Říčany, jakožto vhodného místa pro život, byly použity údaje o vývoji počtu obyvatel, jež

poukázaly na markantní nárůst o 5 028 trvale žijících osob v rozmezí let 2000 – 2019, což se odráží v nedostatečné technické infrastruktuře města.

Tyto údaje byly čerpány v elektronické podobě z webových stránek Českého statistického úřadu (www.czso.cz) a následně zpracovávány v programu excel do skupinových pruhových grafů. Pro zhodnocení vybraného k. ú. Říčany – Radošovice probíhal také vlastní výzkum a obsáhlý monitoring pomocí fotodokumentace.

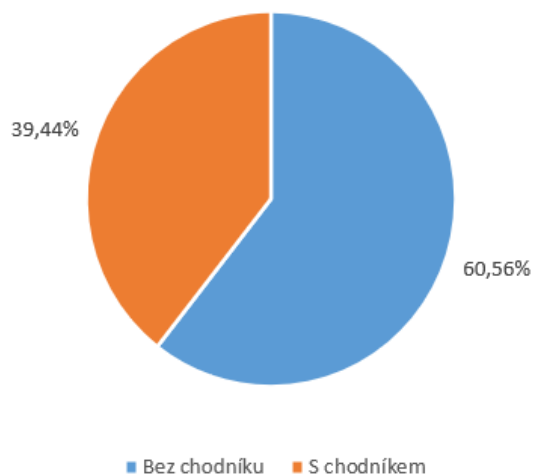
4.4 Zpracování dat

V rámci diplomové práce bylo použito vlastní zpracování dat, která jsem nasbírala monitoringem všech komunikací v katastrálním území Říčany – Radošovice, na kterém se sledoval povrch příjezdových komunikací (zpevněný či nezpevněný), místní osvětlení a výskyt chodníků pro pěší. Tato data byla následně vygenerována za použití programu excel do koláčových grafů. Dále se jednalo o prostudování odborné literatury a archivních map, které mělo za cíl zodpovězení dvou hypotéz vztahujících se k urbanizaci města Říčany a vyhodnocení pohledu na jeho životní podmínky spolu s přesahem do krajiny. První hypotéza byla zaměřena na změny ovlivňující život v Říčan díky neustálé urbanizaci a druhá na prostupnost sídla do krajiny, jež se měnila nejen v průběhu staletí, ale také za poslední dekády.

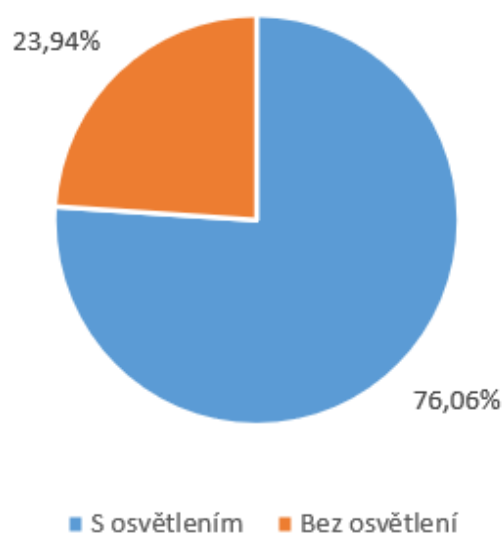
5 Výsledky

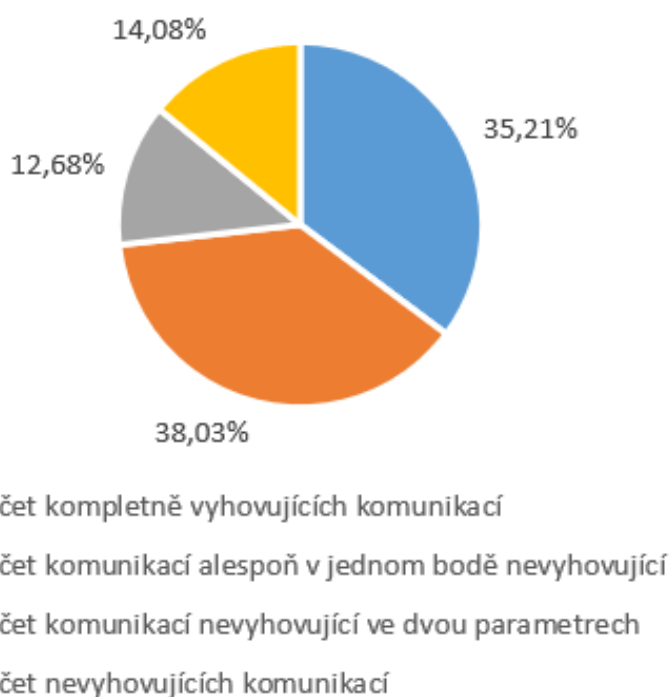
Graf číslo 5 – procentuální rozdělení příjezdových komunikací v k. ú. Říčany – Radošovice, které vyhovují z hlediska zpevněnosti plochy, dostatečného osvětlení i dostupnosti pro pěší díky zbudovanému chodníku podél cesty
Zdroj: vlastní zpracování

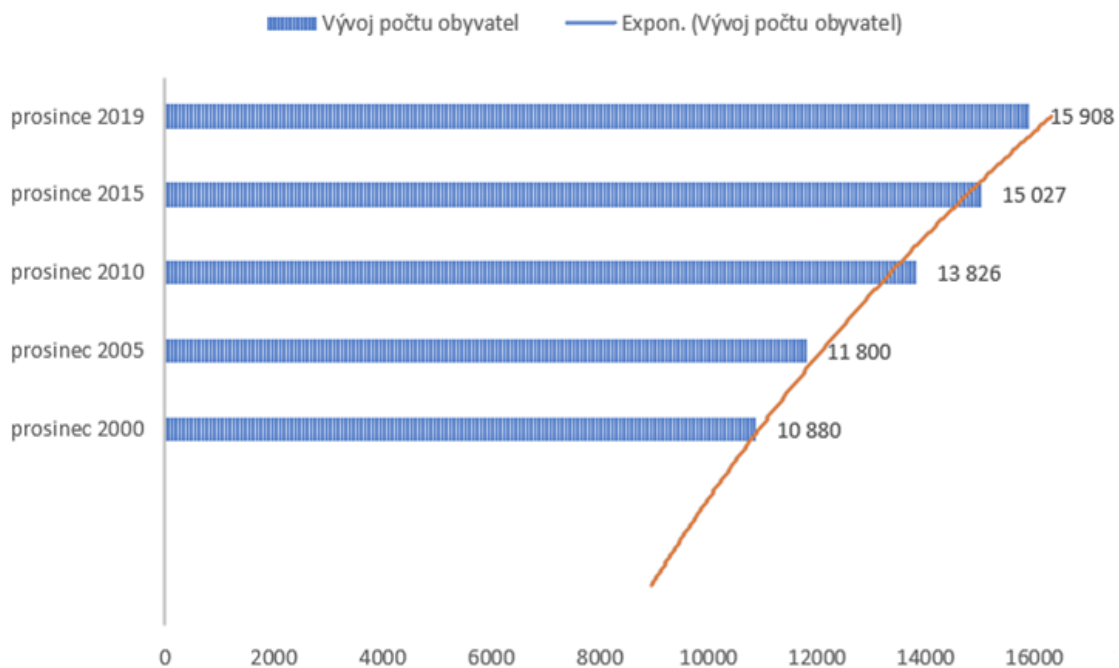
Graf číslo 6 – procentuální rozdělení příjezdových komunikací s chodníkem pro pěší a bez chodníku v k. ú. Říčany – Radošovice
Zdroj: vlastní zpracování

Graf číslo 7 – procentuální rozdělení komunikací s osvětlením a bez v k. ú. Říčany – Radošovice
Zdroj: vlastní zpracování

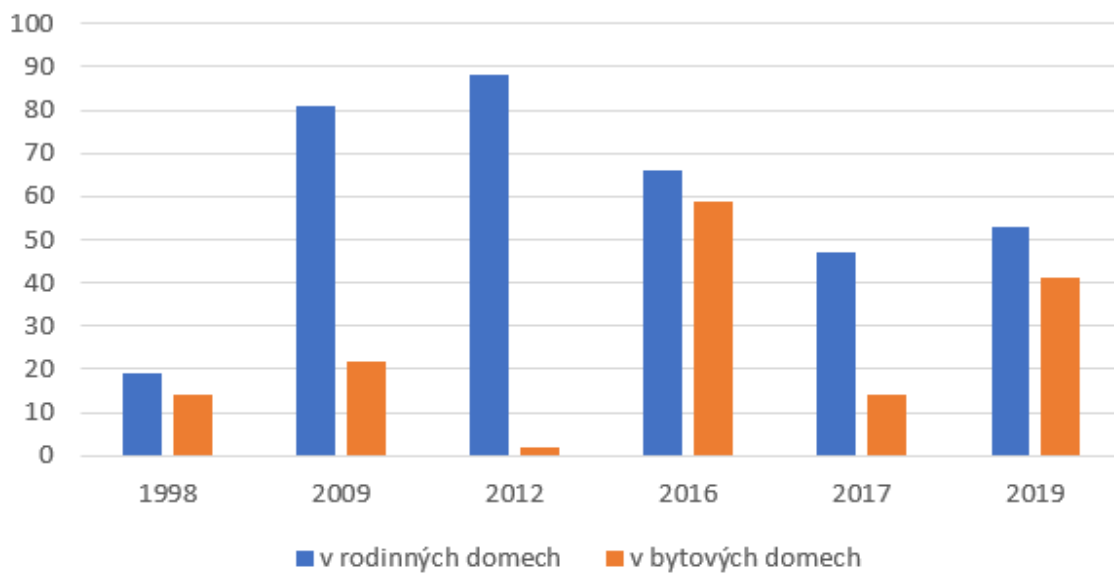

Graf číslo 8 – procentuální rozdělení v množství zcela vyhovujících komunikací, komunikací, které nevyhovují pouze v jednom parametru, ve dvou a poté nevyhovující zcela
Zdroj: vlastní zpracování

Graf číslo 9 – Vývoj počtu obyvatel v letech 2000 – 2019

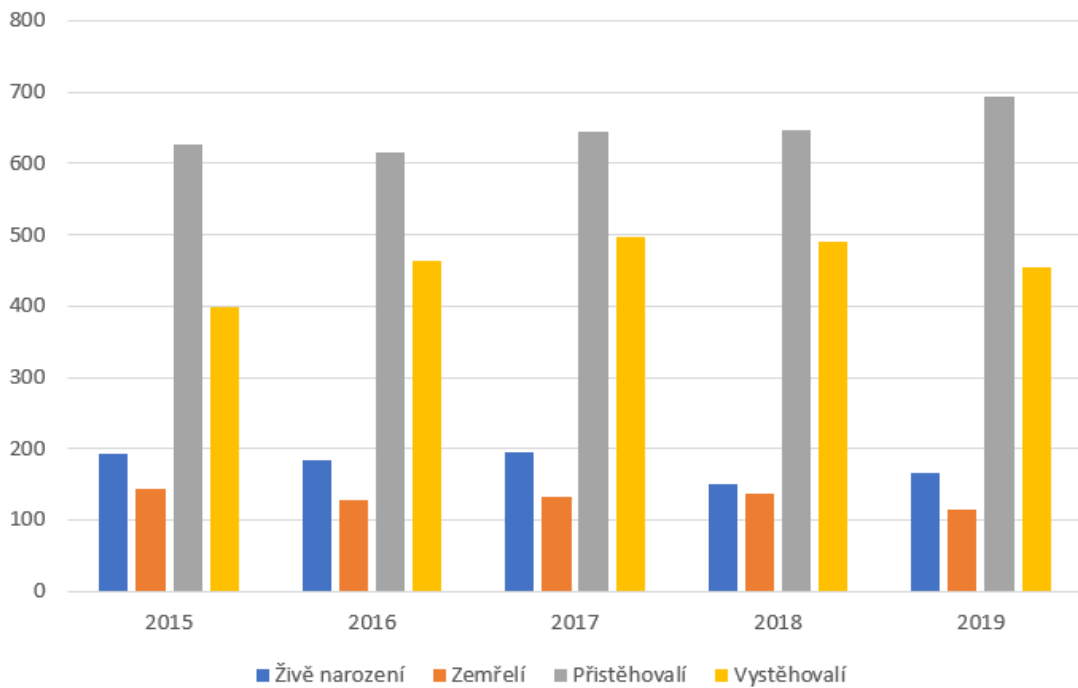
Zdroj: vlastní zpracování

Graf číslo 10 – počet dokončených bytů ve městě Říčany

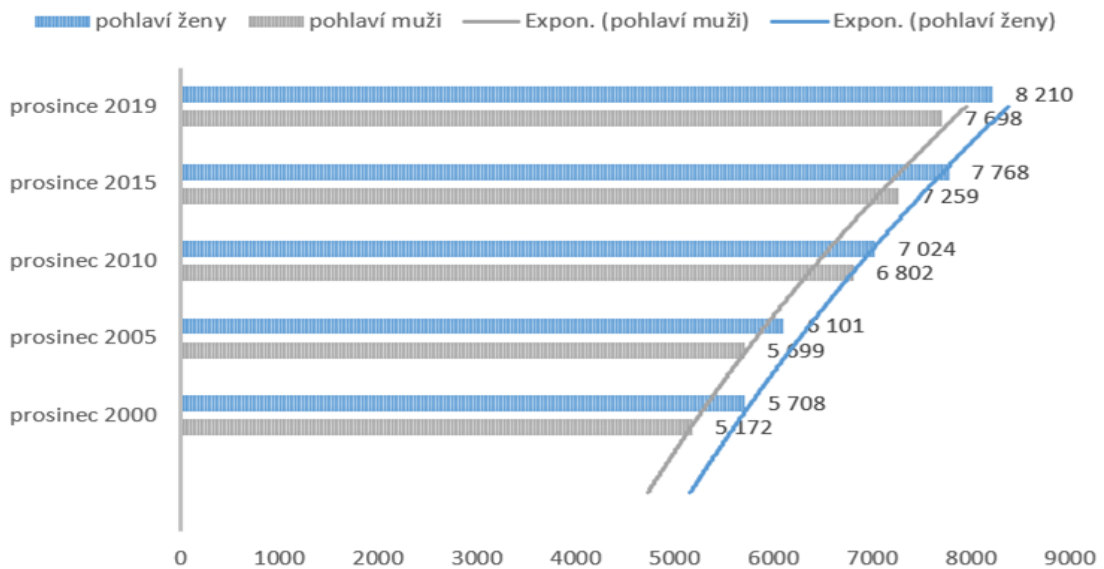
Zdroj: vlastní zpracování

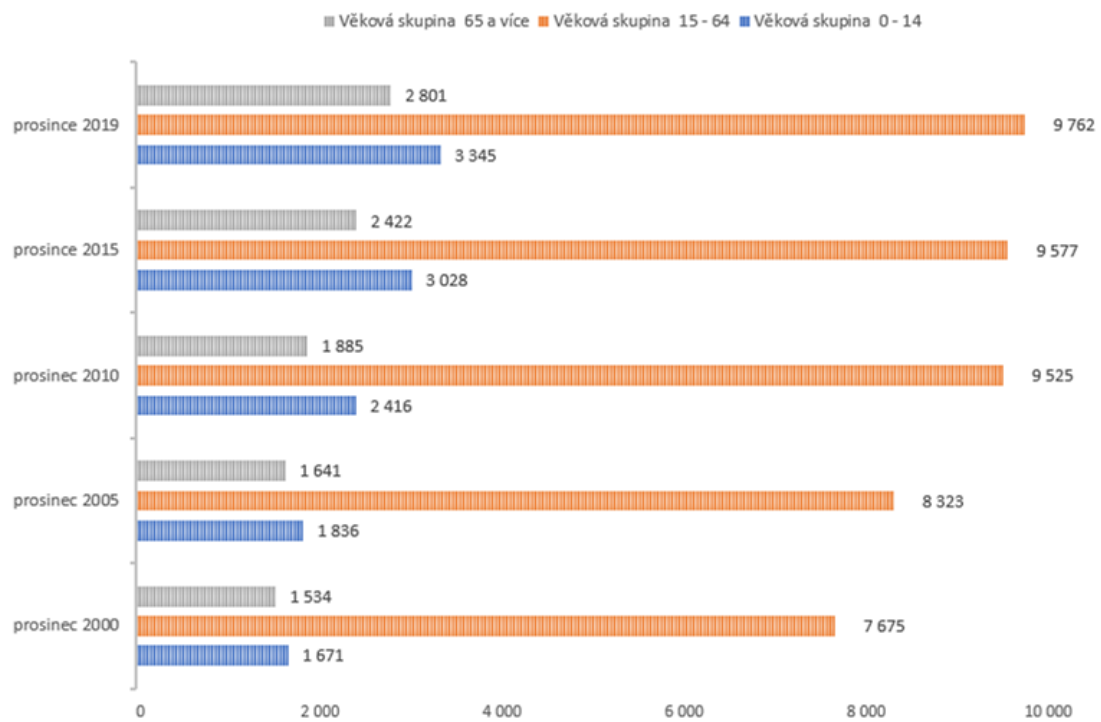
Graf číslo 11 – vývoj populace v letech 2015 – 2019

Zdroj: vlastní zpracování dat z Českého statistického ústavu

Graf číslo 12 – počet obyvatel podle pohlaví od roku 2000 – 2019

Zdroj: vlastní zpracování

Graf číslo 13 – rozložení populace v čase dle věku od roku 2000 – 2019
Zdroj: vlastní zpracování

6 Diskuse

Graf číslo 9 týkající se vývoje počtu obyvatel od roku 2000 – 2019 poukazuje na markantní nárůst za posledních 19 let o 5 028 osob, což dokládá, že město Říčany je v posledních letech velmi oblíbeným a preferovaným místem pro život, a to nejen díky své občanské vybavenosti a dostačující infrastruktuře, která se ovšem vyskytuje převážně v centrální části města, ale především mladé lidi přitáhne do Říčan touha po přiblížení se k přírodě a zároveň neztratí úzký kontakt s Prahou, ve které často pracují. Z celkového počtu 10 880 obyvatel zveřejněných ke konci roku 2000 se jejich počet navýšil na 15 908 v měsíci prosinci 2019. Pokud se vrátíme do samotné historie města, víme, že na základě datování Trnky (1913) byl okolo roku 1306 založen hrad a obec Říčany Oldřichem z Říčan, zemským sudím. Čilejší stavební ruch začal teprve po r. 1896 tj. po dostavění vychovatelny manželů Olivových v blízkosti Radošovic. Tehdy byly v obci postaveny první vily (Učitelstvo národních škol Uhříněves 1938). Na toto předválečné období postupně navazovala výstavba prvních letních bytů, kterou za několik desítek let vystřídala česká záliba v chataření zbudování desítek větších či menších chat, popř. dřevěných srubů. Zkraje 20. století tvořily vily více než polovinu stavení v Radošovicích, z nichž některé z nejnovějších byly vybudovány v moderním slohu a přepychově vybaveny. Původní část obce byla stavěna v kruhu kolem návsi s rybníčkem a starou lípou. Novější část Radošovic se naopak táhla téměř 2 km po obou stranách státní silnice černokostelecké a nejnovější vzniká na pozemcích nad „Bahnivkou“ na svahu směrem k Pacovu.

Cílem práce byl monitoring katastrálního území města Říčany – Radošovice, kde bylo možné přesně nadefinovat velké množství nedostačující infrastruktury, služeb a za zcela klíčovou problematiku spojenou s urbanizací považují závislost na centrální části města. Souhlasím tedy s tvrzením Hniličky (2015), že tradiční hustě osídlené město přináší řadu výhod, které předměstské oblasti postrádají. Jednou z nich je prostorová blízkost aktivit všedního dne. Právě okrajové oblasti se s častou novou výstavbou staly nesoběstačnými, chybí jim celistvost, městskost, obchodní či zdravotnické služby. Letní vily i chaty, které zažily svůj největší stavební rozmach v minulém století se v posledních dvou dekadách se mění na domy k trvalému pobytu či dochází k jejich soustavnému bourání a na stávajících pozemcích vyrůstají novostavby nespočtu architektonických stylů, které připomínají neuchopitelný chaos. Ačkoli jsou jednotlivé projekty schváleny stavebním úřadem, chybí jim koncepčnost, možnost ponechat jednotlivé části města v jednotném architektonickém duchu, nikoli ve spleti severské architektury, funkcionalistických „kostek“ či klasických domů se sedlovou střechou. Z vlastní studie také vyplynulo, že v tomto katastrálním území chybí ze všech sledovaných parametrů nejvíce chodníky podél silnic pro pěší a to z téměř 40 %.

Při touze objevit ve sledovaném území tu nejlepší čtvrť pro život jsem za nejvhodnější vytypovala od ostatních částí města sice poměrně „komorní“ lokalitu vyznačenou na obrázku č. xy zveřejněnou v příloze práce. Jedná se o malou čtvrť skládající se z 8 ulic. Právě zde lze aplikovat tvrzení Gehla (1996), se kterým se plně shoduji a potvrzuje se zde, že tam, kde jsou k dispozici dobře rozvinuté systémy parků a cest pro pěší, tráví děti všech věkových kategorií většinu svého času venku na přístupových cestách nebo podél nich. Lze-li pak volit mezi sezením na privátním dvorku nebo poloprivátní předzahrádce před domem s výhledem na ulici, lidé často zvolí místo před domem, kde je toho více k vidění. Navíc tato lokalita jako jediná

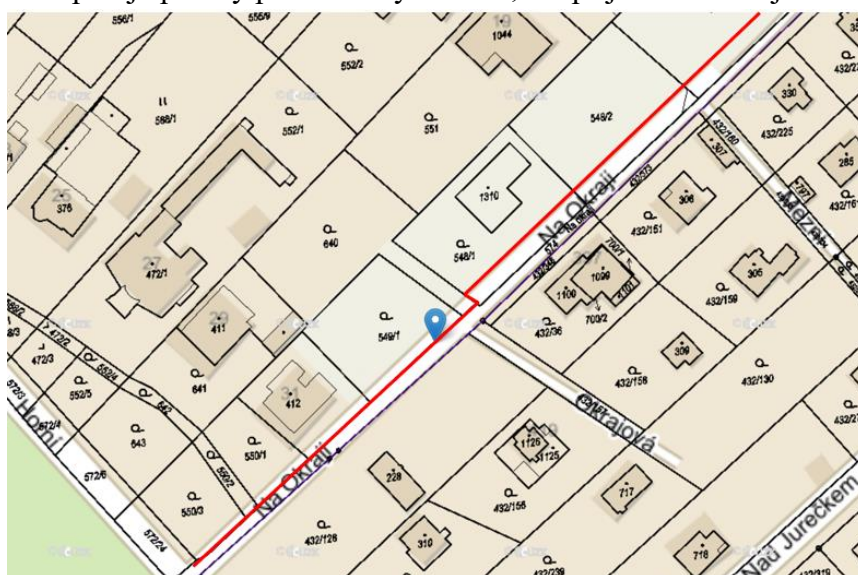
z monitorovaného katastrálního území splňuje všechny sledované parametry – tedy zpevněnost komunikací, v tomto případě jde o nové asfaltové silnice, dostačující množství a kvalitu osvětlení i výskyt chodníků pro pěší podél všech zdejších osmi ulic. Gehl (1996) zároveň zvětšil tezi, že život mezi budovami může být potenciálně sebepodpůrným procesem. Když někdo začíná něco dělat, je to jasná výzva ostatním, aby se přidali buď přímo účastí nebo prožíváním toho, co dělají druzí. Tímto způsobem se pak mohou jednotlivci či události vzájemně ovlivňovat a pozitivně stimulovat. Důležitá je také nekomplikovaná možnost udržovat již navázané kontakty. Zdejší uspořádání domů obecně vyjadřuje důraz na společenský život. Spolu s tím se zde vyskytují postupné přechodové zóny v podobě předzahrádek, kterých je například v posledním realizovaném projektu deseti řadových novostaveb v ulici Plavínová hned několik. Domy mají tři bytové jednotky, první v přízemí pod úrovní terénu, kde má každý byt soukromou předzahrádku o rozměrech od více jak 100 m² do 353 m². Druhou předzahrádku v rovině terénu, zpravidla menší, někdy zcela otevřenou, několik z nich má decentní plot, horní byty jsou dvoupodlažní, přístup k nim je po otevřeném postranním schodišti a namísto zahrad se pyšní velkými terasami s výhledem. Dalším příjemným benefitem je přilehlá louka s lavičkami, která se za těmito novostavbami nachází spolu s rybářským rybníkem, kterým protéká řeka Rokytka. Jedinou nevýhodou je velká vzdálenost od centra města. Ta se pohybuje od 2,1 do 2,5 km. Za pomoci městské hromadné dopravy se do centra lze dostat v dopoledních hodinách pouze v 7:03, 8:53, 11:13 a odpoledne v 15:13, 16:48 a 18:03. Celkový čas této trasy autobusu je 10 minut. Celá oblast je tedy odkázána převážně na automobilovou dopravu, což se projevuje nevhodným parkováním a zahuštěním prostoru parkovacími stáními. Mnoho z garáží, které mají místní řadové domy není využíváno pro svůj prvotní účel, ale slouží jako odkladiště nepořádku.

Bohužel v jiných částech Říčan chybí takovéto krásné, upravené a klidné prostředí pro tvořivou seberealizaci a navazování kontaktů s ostatními, naopak jsou jednotlivé domy oddělené více či méně velkými zahradami se spleť různě dominantních plotů a uspořádané podél často nevzhledných ulic, na kterých se nikomu nechce trávit volný čas.

7 Závěr

Na základě monitoringu daného území souhlasím s některými doporučeními vyslovenými v komentářích územního plánu z roku 2014 pro město Říčany u Prahy. Nedoporučuji extenzivní rozvoj města, které nemá podle mého dosavadního výzkumu dostatečnou infrastrukturu a nespĺňuje požadavky pro volný pohyb obyvatel podél stěžejních komunikací například ve sledovaném k. ú. Říčany – Radošovice. Právě zde by se měl z tohoto úhlu pohledu klást mnohem větší důraz na zlepšení dopravní infrastruktury v podobě zpevnění příjezdových komunikací i výstavby pěších zón a chodníků podél většiny silnic. Do tohoto katastrálního území dohromady spadá 71 ulic, ze kterých pouze 28 lemují chodníky pro pěší, což tvoří 39,44 %.

Ačkoli studie územního plánu města Říčany (2014) uvádí, že by měly být nově urbanizované plochy s uličními profily požadovaných šířek dle §22 vyhlášky č. 501/2006 Sb. Silnice uzpůsobené pro obousměrný provoz a potřebné šířky dle aktuálně platných norem, ale ne menší než 3 m pro každý z minimálně dvou jízdních pruhů, u stávajících příjezdových komunikací je šířka nejen slepých ramen často menší než 4 metry (například ulice Mezní, k. ú. Říčany – Strašín, jejíž celková šířka činí 3,9 metru). Dalším příkladem je ulice Na Okraji, k. ú. Říčany – Radošovice, ve které stávající obyvatelé nepodstupují část svého pozemku podél cesty městu, ale noví majitelé ano. Jak to vypadá v praxi, je znázorněno na obrázku níže. Podstoupení okrajové části pozemku proběhlo u šesti LV v šířce odevzdaného pruhu 3 metry, díky čemuž část ulice splňuje profily požadovaných šířek, ale příjezdová část již nikoli.

Obrázek číslo 41 – katastrální mapa, ulice Na Okraji, Říčany – Radošovice

Zdroj: <https://www.ikatastr.cz/#kde=50.00347,14.68641,19&info=50.00725,14.66918>

V doporučení vydaném k územnímu plánu se taktéž navrhuje výstavba oboustranných chodníků s minimální šíří dvou pěších komunikačních pruhů. V tuto chvíli by bylo pro některá katastrální území města Říčany nejlepší vybudovat alespoň chodníky s jedním pruhem a zvážit potřebu oboustranných pěších cest. Zpochybňuji zde jejich nutnost v okrajových částech k. ú. Radošovice i díky vlastní dokumentaci a fotodokumentaci, ve které je zřejmé, že lidé v tuto

chvíli nemají často možnost chodit jinudy než po silnici a jakákoli cesta pro pěší by vytvořila bezpečnější pohyb obyvatel.

V dokumentovaném k. ú. Říčany – Radošovice je také důležité konstantně zlepšovat občanskou vybavenost. Chybí zde obchody se základními potravinami. Z nejbližšího místa Radošovic je to k malému rodinnému marketu 1,2 km, ke klasickému supermarketu Albert 3 km, v podobné vzdálenosti se nachází Tesco, Lidl, Billa i Penny. K nejbližšímu praktickému lékaři hovoříme o cestě dlouhé až 2 km. Městské minibusy začaly fungovat teprve dne 3. 9. 2018 v podobě tří linek vedoucích do okrajových částí města, do té doby byli obyvatelé odkázáni pouze na automobil či své vlastní fyzické zdraví a jejich pohyb je taktéž omezený na ranní hodiny a dobu po ukončení výuky ve škole místních dětí.

Dalším důležitým bodem v rámci vylepšení infrastruktury je oprava místních příjezdových komunikací a vytvoření rekreačních ploch pro každodenní rekreaci na okrajích zastavěného území, napojených na lesní komplexy. Na monitorovaném území je téměř nulová možnost relaxace, pro děti zde byla vybudována pouze 2 dětská hřiště. Jedno v areálu koupaliště Jureček, druhé v nové čtvrti vyznačené na obrázku níže. Je nutné brát v potaz, že zde v roce 2011 bylo evidováno 2 411 obyvatel, za poslední roky jejich počet ovšem znatelně narostl díky rozšíření stavebních možností a dětské vyžití je zde opravdu nedostačující.

Z hlediska krajinné architektury se názorově setkávám s Veličkou (2013), neboť v soudobých městech opravdu často dochází k nebezpečí ztráty charakteru krajiny. Je zásadní uchopit charakter čili svébytnost tak zdánlivě malicherné záležitosti jako je geometricky formulovaný proužek aleje – výsek krajiny, za překvapivě určující. V každé části města či místa a stejně tak ve městě Říčany, by měl být smysl vnímání jiný. S rozrůstáním města a zabydlováním zkoumaného území je potřeba propojit krajinu s městskou strukturou. Není zde jenom místo („genius loci“), ale časově vnímatelná architektura místa, duch časů („genius temporis“ – chceme-li časoprostoru), a také řetězení z věcí, a v tom taky duch věci („genius res“), jako je městská krajina vstupující do těžiště zájmu obecného, nejenom architektury. V Říčanech se v posledních letech krajina neustále revitalizuje, dochází k obnově remízků, alejí aj. Po stránce volnočasové a naplnění člověka duchem a energií přírody je toto město vyhovujícím již jen díky město obklopujícím lesům.

8 Literatura

- Blažková T., Červinková P. 2005. Krajina jako antropologická čítanka. Vydavatelství Togga. Praha.
- Brouček S., Jeřábek R. 2007, Lidová kultura národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska A – N. Mladá Fronta. Praha.
- Bumba J. 2007. České katastry od 11. do 20. století. Grada Publishing a.s. Praha.
- Couch Ch., Leontidou L., Petscheld-Held G. 2007. Urban Sprawl in Europe. Landscapes, Land-Use Change & Policy. Blackwell Publishing. Oxford.
- Česká geologická služba. 2003. Výsledky výzkumných projektů souvisejících se stanovením radonového indexu pozemku. Výsledky součástí projektu Vav č. R/2/2000 ze dne 13.3.2000. Česká geologická služba. Available from: <http://www.geology.cz/spec-papers/obsah/no16/16-4.pdf>
- Český geologický ústav. 2001. Neživá příroda Prahy a jejího okolí. Academia Praha. Praha.
- Day Ch. 2004. Duch a místo. Vydavatelství ERA. Brno.
- Gehl J. 2012. Život mezi budovami. Partnerství, o.p.s, založené nadací Partnerství. Brno.
- Girod Ch. 2016. The course of landscape architecture. Thames and Hudson. London.
- Halík P., Kratochvíl P., Nový O. 1996. Architektura a město, Academia Praha. Praha.
- Hendrych J. 2005. Tvorba krajiny a zahrad: historické zahrady, parky a krajina jako významné prvky. Česká technická univerzita. Praha.
- Hermanová H., Koukalová Š., Novotná R., Schmelzová R., Švácha R. 2010. Slavné vily Středočeského kraje. FOIBOS BOOKS s.r.o. Praha.
- Hnilička P. 2005. Sídlní kaše – Otázky k suburbánní výstavbě rodinných domů. Vydavatelství ERA. Brno.
- Hofta Dalibor. 2017. Neobyčejní občané aneb Postavy z říčanských ulic a domů. Mu
- Hradil R. 2007. Rokytky putování k pramenům. FABULA – Hana Jankovská. Hranice.
- Hrůza J. 1967. Města utopistů. Tisk, n. p. Brno.
- Chlupáč I. 1999. Vycházky za geologickou minulostí. Academia Praha 2002. Praha.
- Kaplan I. 2014. Územní plán Říčany. Agora studio. Praha (https://info.ricany.cz/prilohyarchiv/r663/N2_hlavn%C3%AD%20v%C3%BDkres.pdf)
- Kořen V. 2017. Návrat remízů a alejí do okolí Říčan. Město Říčany. Projekt CZ.05.4.27/0.0/0.0/16_029/0002466 z OP Životní prostředí. Říčany. Available from: <https://info.ricany.cz/mesto/navrat-remizu-a-aleji-do-okoli-rican> (accessed February 220).
- Koucký R. 2006. Kniha 2.0: elementární urbanismus. Zlatý řez. Praha.
- Krier L. 1997. Architecture – Choice or Fate. Andreas Papadakis. London..
- Lauerová K. 2018. Říčanský kurýr: Výsadby zeleně v okolí Říčan podporují evropské dotace i soukromí investoři. Město Říčany. Říčany.

- Löw J. 2003. Typologie české krajiny. Projekt VaV č. 640/01/03, Ministerstvo životního prostředí České republiky. Praha.
- Lynch K. 2004. Obraz města. The Image of the City. RNDr. Ivana Hexnerová – BOVA POLYGON. Praha.
- Mareček J. 2005. Krajinářská architektura venkovských sídel. Česká zemědělská univerzita FAPPZ. Praha.
- Míchal I., Löw J. 2003. Krajinný ráz. Nakladatelství Lesnická práce. Kostelec nad Černými lesy.
- Spens M. 2003. Modern landscape. Phaidon press. New York.
- Steinová Š. František Thomayer život a dílo zahradního architekta. Národní zemědělské muzeum Praha. Praha.
- Šoukal J. 2016. Slasti a strasti letních bytů. Život na letních bytech a v letních vilách v éře první republiky. Academia. Praha.
- Trnka G. 1913. Říčany v minulosti a přítomnosti. Nákladem obce říčanské. Říčany.
- Zámečník M. 2018. https://www.idnes.cz/finance/banky-a-sporeni/historie-bydleni-socialismus-najem-druzstevni-byt-podnikovy-byt-sonda-odbornici.A180822_094159_sporeni_sov
<https://www.archiweb.cz>
<https://www.ikatastr.cz/>
https://info.ricany.cz/prilohyarchiv/r663/O1_koordinacni%20vykres.pdf
<https://www.arc.cz/portfolio-item/2007-atrivy-dum-u-prahy/>

Literatura byla generována pomocí volně dostupného citačního manažeru Mendeley - <https://www.mendeley.com/download-desktop/>

9 Samostatné přílohy

1. Přírodní poměry Říčan

Obrázek číslo 42 – údolí řeky Rokytky s klikatícími se meandry
Zdroj: Vlastní fotodokumentace ze dne 16. 3. 2020

Obrázek číslo 43 – pozůstatky po úvozové cestě v říčanském lese, záběry habrů a v dálce borovic
Zdroj: Vlastní fotodokumentace ze dne 16. 3. 2020

2. Historické záběry města Říčany/centrální část

Obrázek číslo 44 – Masarykovo náměstí s kostelem sv. Petra a Pavla (před rekonstrukcí věže)

Zdroj: Sběrka Muzeum Říčany – inventární číslo H 2707

Obrázek číslo 45 – Kresba zdobící Protokol městského zastupitelstva z let 1889 - 1907

Zdroj: Foto archiv Muzea Říčany

3. Archivní záběry katastrálního území Radešovice/Radošovice

Klimatické a letní
sídlo
RADOŠOVICE
u Prahy (400 m.
n. moř)
Památná lípa.

Mil. J. Rubeš
Josef. J. J. J.

Obrázek číslo 46 – pohlednice s památnou lípou

Zdroj: Sbíрка Muzeum Říčany – digitální archiv

Obrázek číslo 47 – pohlednice s památnou lípou

Zdroj: Sbíрка Muzeum Říčany – inventární číslo H 2849

Obrázek číslo 48 – pohlednice s památnou lípou
Zdroj: Sběrka Muzeum Říčany – digitální archiv

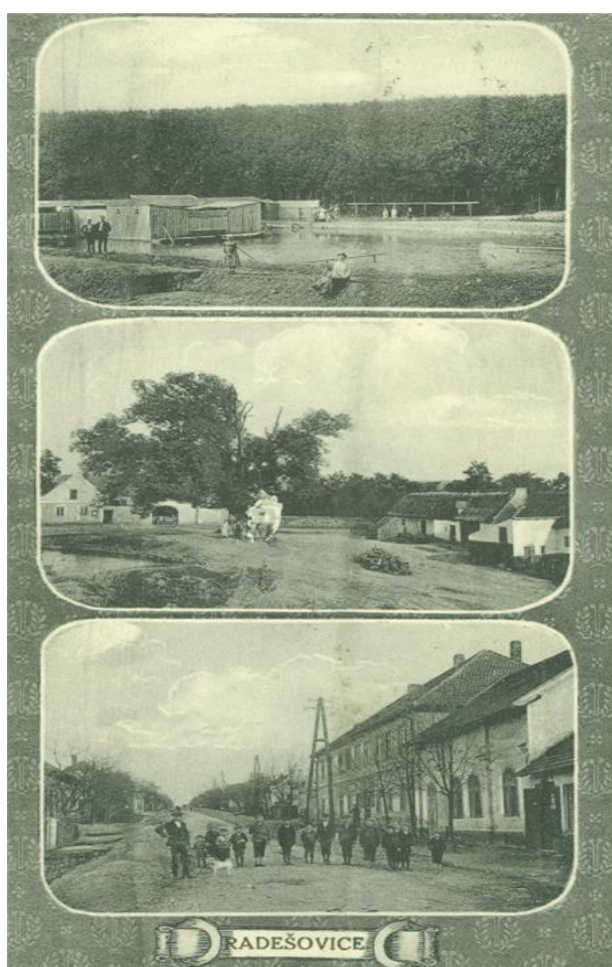

Obrázek číslo 49 – pohlednice s památnou lípou
Zdroj: Sběrka Muzeum Říčany – digitální archiv

Obrázek číslo 50 – pohlednice s památnou lípou
Zdroj: Sbíрка Muzeum Říčany – digitální archiv

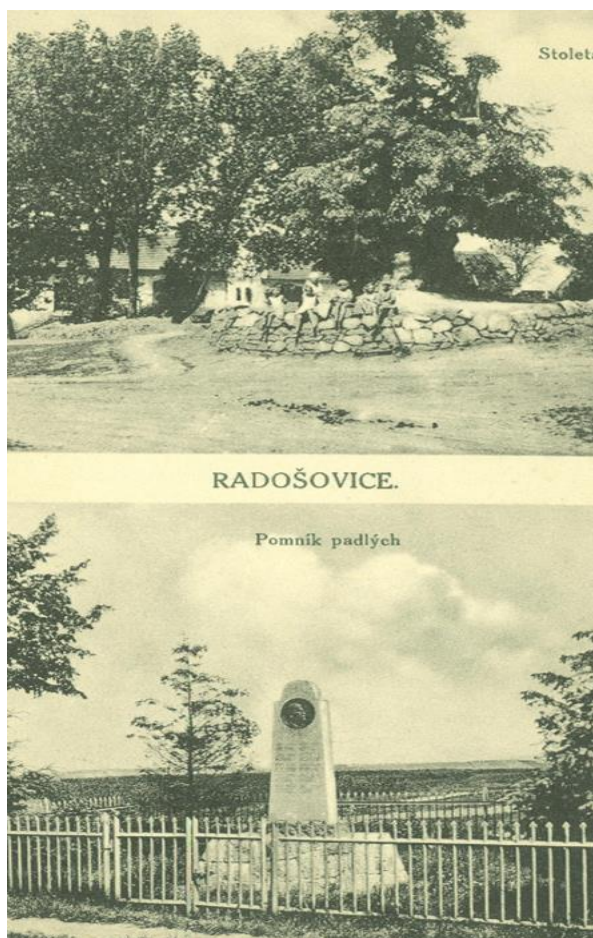

Obrázek číslo 51 – pohlednice s památnou lípou a koupalištěm Jureček
Zdroj: Sbíрка Muzeum Říčany – digitální archiv

Obrázek číslo 52 – pohlednice s památnou lípou

Zdroj: Sběrka Muzeum Říčany – digitální archiv

Obrázek číslo 53 – pohlednice s památnou lípou

Zdroj: Sběrka Muzeum Říčany – digitální archiv

Obrázek číslo 54 – pohlednice s památnou lípou

Zdroj: Sběrka Muzeum Říčany – digitální archiv

Obrázek číslo 55 – pohlednice s památnou lípou

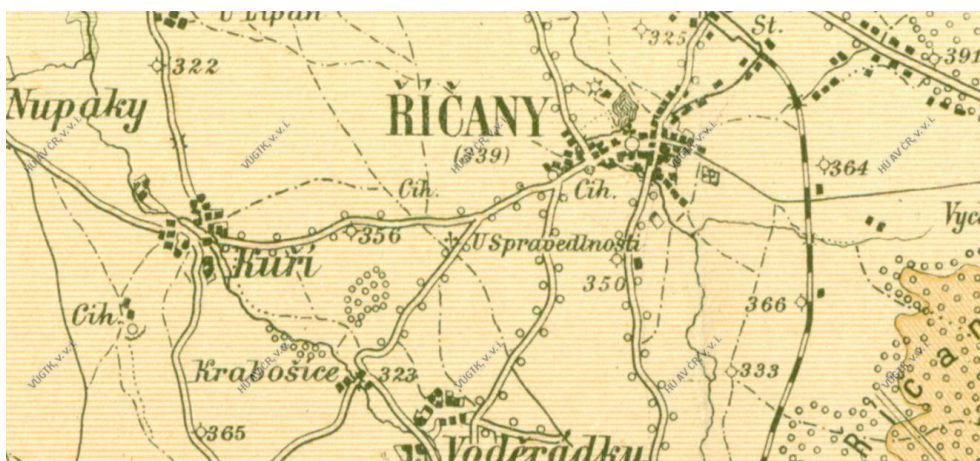
Zdroj: Sběrka Muzeum Říčany - inventární číslo H 15504

4. Aleje: historické mapy

Obrázek číslo 56 – mapa Umgebungsplan von Prag (1868 – 1869)

Zdroj: Archivní mapy Ústředního archivu zeměměřictví a katastru

Obrázek číslo 57 – mapa města Říčany

Zdroj: Podrobné mapy zemí Koruny české v měřítku 1:75.000 - Zbraslav - Říčany - Jílové

5. Fenomén chataření – přehled chat v rámci k. ú. Radošovice a Strašín u Říčan

Obrázek číslo 58 – ulice Mezní, k. ú. Strašín u Říčan
Zdroj: Vlastní fotodokumentace ze dne 12. 3. 2020

Obrázek číslo 59 – ulice Na Okraji, k. ú. Strašín u Říčan

Zdroj: Vlastní fotodokumentace ze dne 12. 3. 2020

Obrázek číslo 60 –ulice Březská, k. ú. Radošovice - Říčany

Zdroj: Vlastní fotodokumentace ze dne 12. 3. 2020

Obrázek číslo 61 –ulice Březská, k. ú. Radošovice - Říčany

Zdroj: Vlastní fotodokumentace ze dne 12. 3. 2020

6. Fotodokumentace zpevněných a nezpevněných ploch v oblasti k. ú. Radošovice
Říčany

Obrázek číslo 62 – ulice Na Okraji, k. ú. Radošovice - Říčany
Zdroj: Vlastní fotodokumentace ze dne 9. 3. 2020

Obrázek číslo 63 – ulice Osadní, k. ú. Radošovice - Říčany
Zdroj: Vlastní fotodokumentace ze dne 9. 3. 2020

Obrázek číslo 64 – ulice Pokračovací, k. ú. Radošovice - Říčany
Zdroj: Vlastní fotodokumentace ze dne 9. 3. 2020

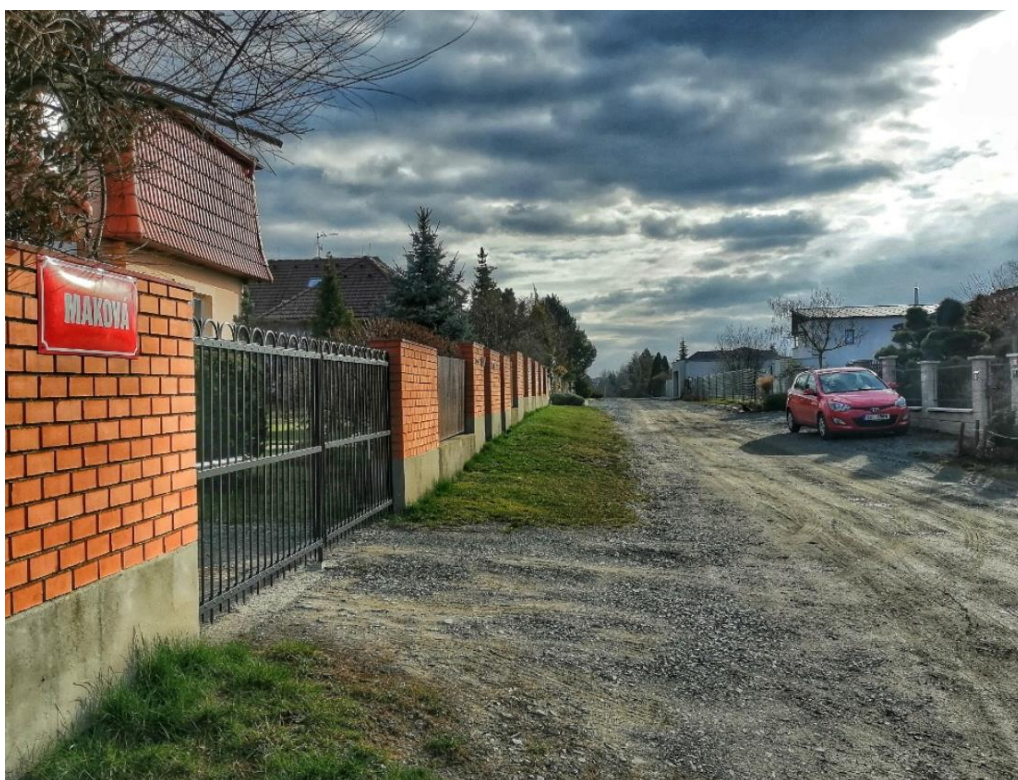
Obrázek číslo 65 – ulice Na Okraji, k. ú. Radošovice – Říčany (jedna z mála zpevněných komunikací)
Zdroj: Vlastní fotodokumentace ze dne 9. 3. 2020

Obrázek číslo 66 – ulice Horní, k. ú. Radošovice – Říčany (v červenci opravovaná celá ulice)

Zdroj: Vlastní fotodokumentace ze dne 19. 7. 2020

Obrázek číslo 67 – ulice Horní, k. ú. Radošovice – Říčany (v červenci opravovaná celá ulice)

Zdroj: Vlastní fotodokumentace ze dne 9. 3. 2020

7. Porovnání starých Google maps záběrů se současnou vlastní fotodokumentací

Obrázek číslo 68 – ulice Na Okraji č. p. 397, k. ú. Radošovice – Říčany, minulost
Zdroj: Google Maps

Obrázek číslo 69 – ulice Na Okraji č. p. 397, k. ú. Radošovice – Říčany, současná podoba
Zdroj: Vlastní fotodokumentace ze dne 19. 7. 2020

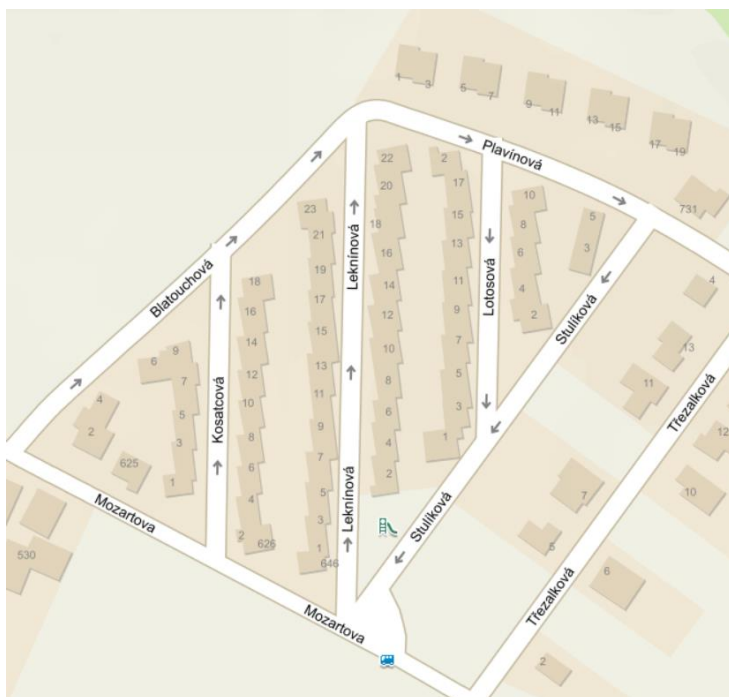
Obrázek číslo 70 – ulice Na Okraji č. p. 770, k. ú. Radošovice – Říčany, minulost
Zdroj: Google maps

Obrázek číslo 71 – ulice Na Okraji č. p. 770, k. ú. Radošovice – Říčany, současnost
Zdroj: Vlastní fotodokumentace ze dne 19. 7. 2020

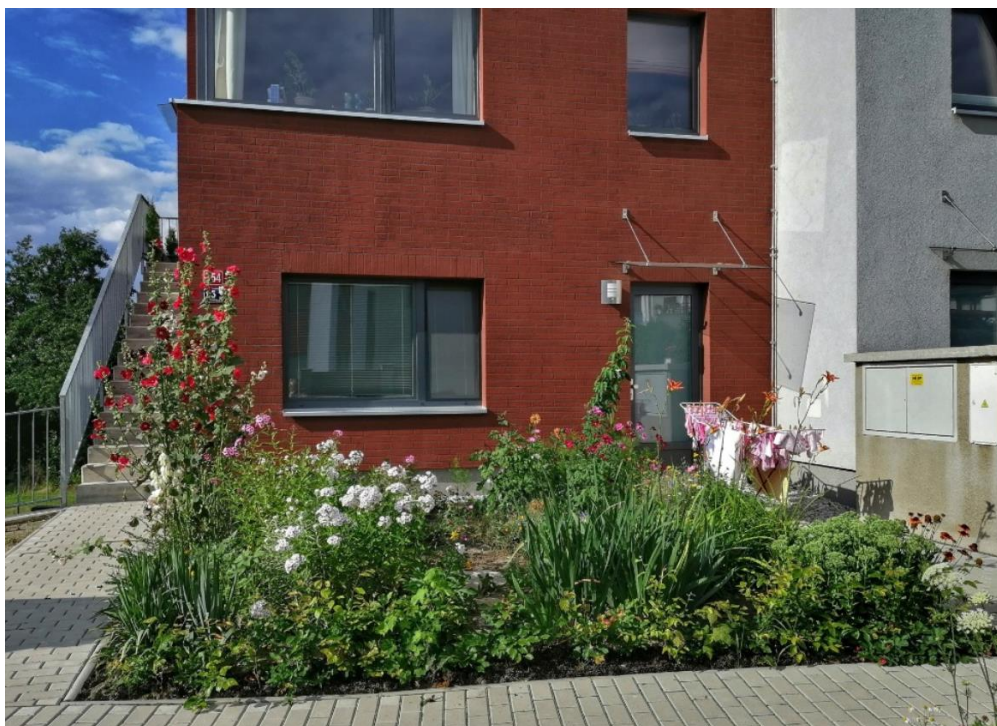
8. Fotogalerie nejvíce vyhovující části k. ú. Říčany – Radošovice pro život

Obrázek číslo 72 - mapa moderní čtvrti pro rodiny s dětmi v k. ú. Říčany - Radošovice
Zdroj: Vlastní fotodokumentace ze dne 12. 7. 2020

Obrázek číslo 73 – ulice Leknínová, k. ú. Radošovice – Říčany
Zdroj: Vlastní fotodokumentace ze dne 12. 7. 2020

Obrázek číslo 74 – moderní čtvrť pro rodiny s dětmi v k. ú. Říčany - Radošovice
Zdroj: Vlastní fotodokumentace ze dne 12. 7. 2020

Obrázek číslo 75 – ulice Plavínová, k. ú. Radošovice – Říčany
Zdroj: Vlastní fotodokumentace ze dne 12. 7. 2020

Obrázek číslo 76 – ulice Plavínová, k. ú. Radošovice – Říčany
Zdroj: Vlastní fotodokumentace ze dne 12. 7. 2020